БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

44-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 282 (11268) | 1966 оной ноябриин 30, среда | Сэн 2 мүнгэн

ШЭНЭ ЗОРИЛГОНУУДАЙ УРДА

Тариашад намарайнгаа хүдэлмэриин дүнгүүдые гаргажа, ургасынгаа баяниие тоолэжо, жасалжа үшөө дүүргээдүй байхадань, малшадай эгээ харюусалгатай үе—малай үбэлжэлгэ эхилээ. Тиигэжэ мүнөө хүдөөгэй ажалшадай хэжэ байһан юумэнь тон ехэ, орёо бэрхэ. Зүгөөр үдэр бүриин ажал хүдэлмэри мүнөө сагай шэнэ сохидолоор эбхэрэн зэдэлнэ. Энэ шэнэ сохидол КПСС-эй Центральна Комитедэй мартын Пленумһээ хойшо бии болоо һэн.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие эрдэм ухаанай үндэһөөр түсэблэхэ, экономическа талаар урмашуулха шэнэ гурим партиин тогтооһонһоо хойшо богонихон саг үнгэрөө. Зүгөөр хүдөөдэ болоһон хубилалтанууд угаа ехэ! Колхоз, совхозуудай экономикэнь батажаа, ажалай бүтээсэ һурагүй дээшэлээ. Экономическа талаар бодомжолон үндэһэлжэ, ажахыгаа эрхилхэ удхатай арганууд улам бүри үргэнөөр нэбтэржэ байна. Ашаг олзо, урьһаламжа, ажахын тоосоо гэхэ мэтын экономическа ойлгомжонууд хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ тэһэн ябадалтай улам бүри нягта холбоотой болоно.

Агуу ехэ Октябриин табин жэлэй алдарта ойдо бэлэдхэл эхилхэтээ хамта партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд, колхоз, совхозууд, бүхы тариашад хадаа КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумһээ хойшо хэһэн юумэеэ сэгнэжэ үзэнэ. Энэ үе соо хэгдээд, түйлагдаад байһан юумэмнай хүн бүхэнэй урма дээшэлүүлнэ. Манай республикын колхоз, совхозууд үнгэрһэн долоон жэлэй он бүхэнэйнь дунда жэшээдэ орходоо 172 мянган тонноһоо дээшэ орооһо, 21 мянган тонноһоо дээшэ үбһэ энэ жэлдэ сутлуулжа абаа. Мал ажалай продукцинуудые, тэрэ тоодо мяха гүрэндэ тушааха түсэбөө дүүргэхэтээ хамта манай колхоз, совхозууд мал һүрэгэйнгөө тоо толгой олон болгоо.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ лаб түйлагдаһан амжалтануудһаа харахада, партийна организацинууд, советскэ ба хүдөө ажахын органууд КПСС-эй Центральна Комитедэй мартын Пленумэй, партиин XXIII дугаар съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө ехэхэн хүдэлмэри хэжэ байһаниинь элирнэ. Коммунис партиин ба Совет правительствын оролдолгоор зоригжоһон колхознигууд, совхозой хүдэлмэришэд урдаа табигдаһан зорилгонуудые дүүргэхын тула шэнэ шэнэ арга боломжонуудые олоно, эдэбхи үүсхэл үдэр бүри гаргана. Энээнэй ашаар урдань хэрэглэгдээгүй байһан ехэ арга боломжонууд ашаглагдадаг болоно байна. Жэшээлхэдэ, һүүлэй хоёр жэл соо тарианай газар 20 мянган гектараар ехэ болоо. 25 мянган гектар сабшалан шэбхэжүүлэгдэн һайжаруулагдаа. Газар тариалангай хүдэлмэриин шанар һайжаруулха талаар ехэхэн хүдэлмэри хэгдэнэ.

КПСС-эй Центральна Комитедэй мартын Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлгын ябаса хаража үзэхэ, энэ хэрэгтэхи дутуу дундануудые элирүүлхэ, бии байһан арга боломжонуудаа улам бүри үргэнөөр хэрэглэхэ хэрэгтэ партиин обкомой мүнөөдэр нээгдэхэ пленум зорюулагдана.

Партиин обкомой пленум энэ тон шухала зорилтые Совет засагай 50 жэлэй ойдо бэлдэжэ байһан үедэ зүбшэн хэлсэхэ гэһэниинь ехэ удхатай. Түйлаһан амжалтаяа арьбадхан, партиин Центральна Комитедэй мартын Пленумэй нээжэ үгэһэн арганuудта түшэглэн, шэнэ амжалтануудые түйлаха, алдарта ойе угтуулан, хүсэтэ алхам урагшаа хэхэ гээшэ манай областной партийна организациин, бүхы коммунистнууд болон ажалшадай арюун уялга, уг зорилго болонхой.

Хэһэн бүтээһэн хүдэлмэреэ зүбөөр сэгнэхэ, дутуу дундануудаа элирүүлжэ, тэдэниие зайсуулха хэмжээнүүдые саг соонь тодоруулха ябадал хадаа партийна хүтэлбэриин ленинскэ органуудай шухала хуби мүн. Колхоз, совхозуудта үнгэрһэн коммунистнуудай тоосоото һунгалтын суглаанууд эгээл энэ заабариие баримталан, ажал хүдэлмэриингөө дүнгүүдые сэгнэһэн байна. Бэшүүрэй, Хяагтын, Загарайн парторганизацинуудай зарим суглаанууд дээрэ коммунистнууд үгэ хэлэхэдээ зарим хүтэлбэрилэгшэд ажалайнгаа дүнгүүдые шүүмжэлэлгүйгөөр сэгнэнэ, дутуу дундануудаа саг соонь элирүүлнэгүй гэжэ тэмдэглэһэн байха юм. Энэ ушарһаа һанаагаа амарха, ажалаа һулаоуулха ябадал гарана гэгдэһэншье байна.

Энэ тобшололой тон зүб байһыень олохон жэшээгээр баталан харуулжа болохо. Жэшээлхэдэ, Баргажанай, Мухар-Шэбэрэй, Түнхэнэй, Улаан-Үдын аймагуудай зарим ажахынууд һү һааха хэрэгтэ анхаралаа һүүлэй үедэ ехээр һуладуулһан байна. Улаан-Үдын аймагай «Улаан Оронго» колхоз энэ жэлдэ малдаа үбһэ, силос, орооһошье нёдондонойхидо орходоо ехээр бэлэдхэһэн. Энэнь колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй һанаа амаруулжа, һү һаалгаяа һурагүй бага болгоһон байна.

Партиин зарим райкомууд, үйлэдбэриин управленинүүд колхоз, совхозуудта, тэдэнэй партийна организацинуудта саг соонь туһаламжа үзүүлнэгүй, дутуу дундануудыень элирүүлэлсэнэгүй. Зарим газарта хооһон үгэ, саарһанда хуушаараал ехээр этигэдэг зандаа. Али нэгэн колхозой гү, али фермын дутуунуудые элирүүлхээ һэдэбэшье, зарим партийна комитедүүд хэзээ хуушанай эли болоһон юумые тоолоод лэ, «эрилтэ табиха», «һайжаруулха» гэхэ мэтын юрэнхы үгэнүүдээр абтаха ёһотой хэмжээнүүдые һолихо ушарнууд үзэгдэнэ. Ажалшадай дунда эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэшье ехэнүүд дутуунууд бии. Илангаяа социалис мүрысөө эмхидхэлгэдэ хойрот ябадал олон харагдадаг.

Колхоз, совхозуудай ажалай олон дутуунуудынь экономическа хүдэлмэриин һула дээрэһээ гарана. Зарим хүтэлбэрилэгшэдые энэ жэлээ хэр дүүргэхэтнайб гэжэ һурахадашни, тодорхой юумэ хэлэжэ шадахагүй юм. Юуб гэхэдэ, экономическа талаар тэдэнэр ажахынгаа байдалые шэнжэлжэ үзэдэггүй, урагшаа харадаггүй байха юм. «Түсэб лэ дүүргэгдээ һаа болоо» гэжэ хуушан зангаар хүтэлбэрилдэг хүнүүд үшөөл бии байһаар.

Хүдөө ажахын жэлэй зарим дүнгүүдые шэнжэлээд үзэхэдэ, партийна, советскэ, хүдөө ажахын органуудай, колхоз, совхозуудай хүдэлмэридэ дутуунууд үшөөл ехэ байна. Эдэ дутуунуудые саг соонь элирүүлэн усадхаха ябадал хадаа хүдөө ажахын урда байһан шэнэ зорилтонуудые шиидхэхэ шухала нүхэсэлнүүдэй нэгэн мүн. Тиигээд КПСС-эй обкомой пленумэй баталан абаха хэмжээнүүд эдэ дутуунуудые түргөөр зайсуулха ябадалда туһалха, КПСС-эй Центральна Комитедэй мартын Пленумэй, XXIII дугаар съездын табиһан зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ ажалшадые саашадань эдэбхижүүлхэ арга болохо байһаниинь элитэ.

АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН 50 жэлэй хүндэлэлдэ

ДЭМЖЭМЭЭР ЖЭШЭЭ

Будажап Цыденович Сабхаев (Дэрээнэй совхоз) аймаг доторoo шадабаритай бэрхэ малшан гэжэ тоологдодог. Мүнөө 140 бяруу тушаажа абаад, шэнэ гүүртэ эмхидхэжэ, тэдэнээ һайнаар ондо оруулхын тула оролдожо байнхай.

Хүйтэнэй болохоһоо урид нүхэр Сабхаев бяруунуудайнгаа байха байра һайнаар дулаалһан, хорёонуудыень заһабарилһан юм. Малшан өөрөө 100 центнер хагла бэлдээ. Энэнь нилээд ехэ нэмэлтэ тэжээл болохол.

Арга боломжонуудаа хаража үзөөд, Будажап Цыденович даажа абаһан малаа нэгэшье гарзагүйгөөр үбэлжүүлхэһээ гадна, тэдэнэйнгээ шэгнүүрые нэмээжэ, хүсэдөөр таргалуулха гэһэн социалис уялга абаа.

Малшан энэ уялгаяа Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойдо зорюулаанхай.

Г. РИНЧИНО.

Баргажан.

ЭБТЭЙ ЭЕТЭЙ КОЛЛЕКТИВ

Зэдын комбинадай профсоюзай комитет һаяхан үнгэрһэн заседаниин дээрээ цехүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолбо. Үнгэрһэн октябрь һарада Первомайска уурхайн коллектив амжалтатайгаар ажаллажа, дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ. Тус коллективэй дэргэдэ уралан нарижуулагшадай, ухаалан зохёогшодой бүлэг бии юм. Тэрэ бүлэгтэ коллективэй түрүүшүүл эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, үнэтэй сэнтэй 2 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн байна. Тэдэнэйнь ашаар жэл соо 21494 түхэриг алмагдаха юм.

Гадна мүнөө үедэ тус коллективэй 24 гэшүүд эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ зорилгоор тусхай дунда болон дээдэ һургуулинуудта заочноор һуралсажа байдаг юм.

А. С. Бадмаев, И. Г. Бальчугов, Г. А. Березкин, Л. М. Дудко болон А. Е. Рябоволов гэгшэдһээ бүридэһэн экскаваторай машинистнуудай бригада Закаменск хотынгоо үдэшын горно техникумдэ оролдосотойгоор һуралсадаг.

А. БУТИН.

УЛАМ УРГАНА

Хонхолын МТФ-гэй һаалишад гутайнхидтай мүрысэхэдөө, тэдэндээ гартахагүй гэһэн эрмэлзэлгэтэйгээр ажаллана. Тус фермынхид һү һааха жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ ойртуулаа. Тиимэһээ энэ онойнгоо уялга болзорһоонь арбан хоног урид дүүргэхэ зорилго урдаа табинхай.

Һаалишад Дулгар Шойдокова, Бэдцу Бадмацыренова, Дарижап Жамьянова гэгшэд фермэ соогоо һү һаалгаар түрүү һуурида ябана.

Хонхолын фермынхид ноябриин түрүүшын арбан хоногто 3285 литр һааһан байгаа һаа, хоёрдохи арбан хоногтонь 3617 литр һү һааба. Тэдэнэр малдаа тэжээл һайнаар буйлуулжа эдюулдэг байһан дээрэһээ һү һаалгые дээшэлүүлээ.

В. БОРИСОВ.

Бэшүүрэй совхоз.

ДУХОВСКА НУУР ДЭЭРЭ

Баргажанай «Байкалец» гэжэ загаһа барилгын колхоз олзо бариха ноябрь һарынгаа түсэб болзорһоонь арбан хоног урид дүүргэбэ.

Духовска нуурта загаһашалжа байһан колхознигууд мүльһэн доробоо 198 центнер загаһа барижа тушаагаа. Тиигэжэ түсэбһөө гадуур 78 центнер загаһан абтаа.

С. ОЧИРОВ.

Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз. Эндэ Ленинэй ордента үнинэй хонишон Гатап Шойбонов гэр бүлөөрөө хони харууһална. Нүхэр Шойбонов даажа ябаһан хонидойнгоо 100 толгой бүриһөө 100 хурьга жэл бүхэндэ абадаг һэн. Мүнөө суута хонишон 230 хурьга даажа абаад харууһалжа байна. **Зураг дээрэ:** хонишон-тракторист Г. Шойбонов үбһөө шэрэжэ ябана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ ШАЛГАНАБДИ

ХЭЗЭЭ ҺАЙЖАРХА ФЕРМЭБ?

Газаа үбэлэй шанга хүйтэн хүрэжэ ерэбэ. Тиин гэһээ Пограничнэ совхозой Хяагтын-Адагай һаалиин фермын байранууд задагай зайдан, сонхоошье табюулаагүй байһаар. Эндэхи тугалай байра баһал дулаалагдаагүй. Һаял сонхын шэл эндэ тэндэһээ сутлуулжа, эбдэрһыень һэльбэжэ захалаа. Теэд бүхы сонхыень бүтүүлхэ шэл байхагүй.

Үхэрэй, тугалайшье байранууд соо һалхин хүрилһөөр. Малай ябадаг газараар шалбааг хүрэшэнхэй.

— Иимэл бирагүй байналди даа,—гээд фермын һаалишан Рахматулина һанаа зобонгёор дуугарба.—Малшье, бидэшье зобожо байнабди. Шэбхэ шээһэнэй урдаха хобоошье байхагүй.

Намарай бороогой һүүлээр хорёо соохиие сэбэрлээгүй дээрэһээ малай ябахаар бэшэ халтирхай, обоо собоо шабар шабха хүрэшэнхэй.

Үнеэдтэ тэжээл үгэхэ рацион табигдажа, малшадта хүргэгдөөгүй байһаар. Һаалишад өөһэдөө мэдээд лэ даалгагдаһан үнеэдээ шадахысаа эдеэлүүлнэ. Отделениин зоотехник нүхэр Цыбиктарова фермэ дээгүүр үсөөн ябадаг. Ехэнхи сагаа конторо соо һуужа, фермэһээ ерэһэн хүнүүдһээ энэ тэрэ юумэ һураад лэ үнгэрдэг заншалтай.

Малда тэжээл шэгнэгдэнгүй үгтэнэ. Тоолоод үзэхэдэ, үнеэдтэ үбһэн бага эдюулэгдэнэ. Һарын эхеэр малда үлүүсэ ехэ үгтэжэ байгаад, һүүл тээшээ һара соо гаргашалха тэжээлынь бага боложо, эдимжыень татаха баатай болоно. Малые ингэжэ эдеэлүүлхэдэ ямар ашаа үрэ гарахаб даа.

Фермэ дээрэхи ажал ехэтэй хүдэлмэри хүнгэдхэхэ, оньһожоруулха гэжэ хэншье оролдоногүй. Үбһэ, һолоомоёо малшад аргамжаар уяад, нюргаан дээрээ үргэлжэ зөөнэ. Малда үгтэжэ байһан тэжээлые тоолоод үзэхэдэ, үнеэн бүридэ сүүдхэдэ 40 килограмм хүртэнэ. Хэрбээ һаалишан 16 үнеэдтэй байбал, тэрэ үдэртөө зургаан центнерһээ үлүү ашаа 150—200 метрэй газарта шэрэнэ бшуу. Хэды ехэ бэрхэшээлтэй ажал гээшэб.

Энээниие хүнгэдхэжэ болохо байгаа гү? Болохо ааб даа. Бишыхан «ДТ-20» түхэлэй трактор даалгажа үгэбэл, бүхы тэжээлынь байра руу зөөжэ, һаалишад, малшадта хэды амар болохо һэм. Тэжээл ашаха түхеэрэлгэшье тодхожорхихо арга бии. Юрэдөө совхозой инженер, механигуудай анхарал хэрэгтэй байгаа.

Эдэ бүгэдэһөө гадна тус фермэдэ зоотехническэ тоо бүридхэл тоогдоногүй. Үнеэдые хэзээ шэргээхэб гэжэ тодорхойлхын аргагүй. Юуб гэхэдэ, эндэ искусственнэ урэжүүлгын пункт хаалгаатай, техник-урэжүүлэгшэ байхагүй. Буханууд һүрэгтэ һула табигданхай. Хэды үнеэдэй хэзээ тугаллаха байһые мэдэхын аргагүй. Багсаахада эндэ олон үнеэд һубайрхаяа байна. Тиигэжэ һүнэй өөрынь үнэ сэн ехэ болохо бшуу.

Фермэ дээрэхи дутагдалнуудые тоолохо болоо һаа, захадань гарахаар бэшэ. Тэрэшиие тоолохошье гэжэ оролдоһоной хэрэггүй. Фермын ажалай мууса өмхидхэгдэжэ байһыень тэрэнэй хүдэлмэриин дүн, һү һааха түсэбэй дүүргэлтэ элишэлжэ үгэнэ. Мүнөө һү һааха, гүрэндэ тушааха жэлэйнь түсэб холо дүүргэгдэнгүй үлэхээ байна. Үнгэрһэн арбан һарада эндэхи үнеэн бүриһөө оройдоо 1152 литр һүн һаагдаһан байха юм. Тэрэ тоодо октябрь һарада мнил 87 литр һүн үнеэн бүриһөө абтаа.

Һү һаали дээшэлүүлхэ хэмжээн мүнөөшье хүрэтэр абтанагүй. Тиимэһээ һаалинь үдэрһөө үдэртэ доошолно. Хэрбээ ноябриин эхеэр сүүдхэдээ 650 литр һүн һаагдажа байбал, һарын тэн багта 530 литртэ орошоо.

Хяагтын-Адагай отделениие эрхилэгшэ нүхэр Стрекаловский, тэндэхи партийна эхин организаци эдэ бүхы дутагдалнуудые дары усадхажа, һү һаали дээшэлүүлхэ хэмжээ абаха бэзэ гэжэ һанагдана.

А. КЛИМОВ.

Хяагта.

ВЕНГРИИН КОММУНИСТНУУДАЙ СЪЕЗД НЭЭГДЭЭ

БУДАПЕШТ, ноябриин 28. ТАСС-ай тусхай корр. М. Попов, А. Семенов иигэжэ дамжуулба.

Венгриин Хүдэлмэришэнэй социалис партиин IX съезд мүнөөдэр эндэ эхилээ. Өөһэдынгөө зэргэдэ 600 шахуу хүнтэй Венгриин коммунистнуудай армиин түлөөлэгшэд зорилгашадай байшангай үргэн ехэ зал соо сугларба.

Шиидхэхы дуунай эрхэтэй 559 делегат, зүблэхэ эрхэтэй 49 делегат IX съездэ һунгагдаһан байгаа гэжэ ВСРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Дьюла Каллаи нютагай сагаар ... часта мэдээсээ.

Заседаниин түрүүлэгшэ ВСРП-гэй Центральна Комитедэй даалгабаряар, съездын нээгдэһэн тухай соносхобо. Съездын президиумдэ ВСРП-гэй Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүдые, гэшүүндэ кандидадуудые, ЦК-гай секретарьнуудые, ВНР-эй Президиумэй Түрүүлэгшэ Иштван Добиие, Венгриин гүрэнэй ба ниитын бусад элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшадые, аха дүү партинуудай делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэдые һунгаха дурадхал оруулаа.

Хилын саанаһаа ерэһэн айлшадые Дьюла Каллаи халуунаар амаршалба. Съездын нээгдэхэ үеэр аха дүү коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай 30 гаран делегаци ерээд байгаа. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев түрүүтэй КПСС-эй делегациин нэрээр хэлэгдэһэн амаршалгын үгэнүүдые съездын делегадууд нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

Удаа тээнь съездын секретариат, мандатна ба бусад комиссинууд баталагдаба. Съездын хүдэлмэриин регламент ба иимэ зүблэхэ зүйлые делегадууд баталаа: 1. ВСРП-гэй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл. Элидхэлшэнь Янош Кадар. 2. ВСРП-гэй Уставта оруулагдаха хубилалтанууд. Элидхэлшэнь Бела Биску. 3. Центральна шалгалтын комиссиин тоосоон. Элидхэлшэнь Андраш Хорват. 4. Центральна хиналтын комиссиин тоосоон. Элидхэлшэнь Шандор Ногради. 5. Апелляционно комиссиин мэдээсэл. 6. Центральна Комитедые, бусад хүтэлбэрилхы органуудые һунгалга.

Тоосоото элидхэл хэхынь тула Венгриин Хүдэлмэришэнэй социалис партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь Янош Кадарта үгэ үгтэбэ.

ВСРП-гэй IX съезд дээрэ Янош КАДАРАЙ хэһэн элидхэлһээ

БУДАПЕШТ, ноябриин 28. (ТАСС). Манай парти үнгэрэгшэ дүрбэн жэлэй турша соохи ажал хүдэлмэреэ VIII съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр, өөрынгөө түүхэтэ зорилготой бүтээлдүүлэн ябуулжа, венгер арадай социалис байгуулхы ажалые хүтэлбэрилһэн байна гэжэ ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Янош Кадар ВСРП-гэй IX съездэ тоосоото элидхэл хэхэдээ мэдүүлбэ.

Уласхоорондын байдалые тодорхойлон тайлбарилха зуураа, социалис байгуулалтата дэлхэйн 14 ороной экономическа, сэрэгэй хүсэ шадалай ехээр ургаһые тэмдэглэбэ. Гэхэ зуура мүнөө бата нэгэдэлэй хангагдаагүйһөө уламжалан, дэлхэйн социалис байгуулалтын улам ургажа байгаа, хизааргүй хүсэнэй хүсэд дүүрэнээр хүгжэн бадаралгада һаад боложо байһан тухай дуугай үнгэрхын аргагүй. Эб эе таһалха зорилготой Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй мүнөөнэйнь политика үнэндөө империалистнуудта туһа хүргэнэ. Социалис оронуудай нэгэдэлэй саг зуура һуларһан ушар империалистнуудта зарим тэды тактическа арга олгоо. Тиигэбэшье мүнөөнэй түүхэтэ үе сагай капитализмһаа социализмда ороходо үе саг байһан баримтые хубилгажа шадаагүй.

Вьетнамай Демократическа Республикын, Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын үнэн зүб эрилтэнүүд ба тэмсэлые дэмжэнэбди. Эзэрхэг түримхэй добтолгодо эсэргүүсэн тэмсэжэ байгаа вьетнам арадта политическэ, дипломатическа, экономическа, сэрэгэй туһаламжа үзүүлнэбди. Вьетнамда үзүүлэгдэдэг туһаламжа арад бүхэнэй нангин уялга, өөрынгөө арадай, бүгэдэ ниитын эб найрамдалай хуби заяанай түлөө харюусалгатайгаа мэдэрдэг бүхы хүнүүдэй нангин уялга болоно гэжэ тоолонобди. Энээниие Хитадай хүтэлбэрилэгшэд буруушаадаг байна. Гэхэ зуура Вьетнамда хамтын туһаламжа эмхидхэхэ шухала гэжэ бидэ тоолодогбди гэжэ Янош Кадар хэлэбэ.

Европодо аюулгүй байдал хангаха тушаа, ФРГ-гэйдэй жүрөөдэдэг, үһөө нэхэдэг политика тушаа хэлэхэ зуураа, Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй политическэ консультативна комитедэй Бухарестын зүблөөнэй тон шухала удха шанартай байһые Янош Кадар онсолон тэмдэглэбэ.

Советскэ Союзтай, мүн манай бусад союзнигуудтай — Варшавска договорой ба Экономическа харилсан туһалалсалгын соведэй гэшүүд болоһон социалис гүрэнүүдтэй харилсаа холбоогоо улам бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ ябадал манда онсо шухала удха шанартай байна гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Советскэ Союз — Агууехэ Октябриин социалис революциин Эхэ орон ба үрэ, Ленинэй үзэл сурталай уг баялигые үнэн сэхээр сахин баримталагша мүн. Тиимэһээ Советскэ Союз хадаа уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин, дэлхэйн социалис байгуулалтата оронуудай, арадуудай, империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй, амгалан ажаһуухые хүсэдэг дэлхэйн бүхы хүн зоной түгэлдэр, үнэн түшэг тулгуури болоно. Советскэ Союзтай харилсаан хододоол илалта амжалтын эшэ нүхэсэл болодог.

Янош Кадар ниитын хүгжэлтын, ангиин харилсаанай бүридэлгын асуудалнуудые тодорхойлон тайлбарилха зуураа, иигэжэ хэлэбэ: Ниитын хүгжэлтын гол асуудалаар тобшолол хэхэдээ, Венгридэ социалис обществын үндэһэ һуури табигдажа дүүрээ, тиигэһэнэй ашаар хүгжэлтынгөө шэнэ шатада, социалис общество бүрин түгэс байгуулгын шатада орообди гэжэ VIII съезд тэмдэглээ һэн. Центральна Комитедэй һанамжын ёһоор, һүүлэй дүрбэн жэлэй турша соо ниитын харилсаан партиин VIII съездын хараалһан замаар ба шэглэлээр хүгжөө.

Ажахын хүдэлмэри социалис общество байгуулха үедэ партиин эрхилхэ ажал хүдэлмэриин шиидхэхы һалбари болоно. Экономическа политикаяа зүбөөр тодорхойлхо гээшэ хүтэлбэрилхы партийна органуудай шухала зорилго юм гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Хоёрдохи табан жэлэй түсэбөөр хараалһан зорилгонуудаа гол түлэб дүүргээбди. Табан жэлэй туршада промышленна үйлэдбэрилгэ 47 процентээр, хүдөө ажахын үйлэдбэрилгэ 10 процентээр дээшэлһэн, национальна доход 25 процентээр нэмэһэн байна.

Гурбадахи табан жэлэй түсэбэй хараалламжын үндэһөөр национальна доходнай 19—21 процентээр нэмэхэ зэргэтэй. Табан жэлэй түсэбэй ёһоор промышленна үйлэдбэрилгэ 32—36 процентээр, хүдөө ажахын үйлэдбэрилгэ — 13—15 процентээр дээшэлхэ болоно. Тусхайлан хэлэбэл, промышленностьда ажалладаг бүхы хүнүүдэй недели соохи хүдэлмэриин сагые 1968 ондо 48 часһаа 44 час болотор удаа дараалан хорооожо эхилхэ, 1970 оной эсэс хүрэтэр шэнэ гуримда оролго дүүргэхэ шиидхэбэри баталан абахыень энэ съездэ Центральна Комитет дурадхана гэжэ Янош Кадар хэлэбэ.

Обществын сүртал бодолой, политическэ ударидагша болоһон парти тухай асуудалда тогтон хэлэхэ зуураа, партимнай хүдэлмэришэн ангиин революционно теориие, марксизм-ленинизмые ажал ябуулгадаа хүтэлбэри болгодог гэбэ. Мүнөө парти дотор 584.849 гэшүүд ба кандидадууд бии. Манай парти суртал бодолой, политическэ талаараа бата нэгэдэлтэй байна гэжэ Янош Кадар хэлэбэ.

Венгриин Хүдэлмэришэнэй социалис парти залан сэхэ хараа бодол баримталһанай үндэһөөр социалис оронуудай, коммунис партинуудай нягта харилсаа холбоо бэелүүлхые ходоо хүсэдэг, хүдэлмэришэнэй революционно хүдэлөөндэ хабаадагшадай нэгэдэл задагайруулхаар ямаршье ябуулга буруушаадаг. Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй оройлон зонхилхо гэдэг эрмэлзэл һанаашалга, Совет орондо харша үзэл бодол, эб эе таһалха зорилготой ябуулгануудынь мүнөө тон ехэ хохидол ушаруулжа байна.

Бидэнэр интернационалистнууд туладаа, Совет орондо харша үзэл бодолые, коммунизмда харша хараа бодолые эрид шууд буруушаанабди, националис үзэл бодолые социализмда харша бүхы үзэгдэлнүүдтэйнь буруушаанабди гэжэ Янош Кадар мэдүүлбэ.

Нэгэдэлээ бэхижүүлхэ, эб эе таһалагшадые тусгаарлан һалгааха хүсэл эрмэлзэл һүүлэй хоёр жэлэй турша соо уласхоорондын коммунис хүдэлөөндэ ехээр дэлгэрээд, улам саашадаа үргэдэн хүгжэжэ байнхай. Коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай үргэн зүблөө зарлаха эрхэ байдал бии боложо байна. Венгриин Хүдэлмэришэнэй социалис парти ёһын тэдыдэ бэшэ, харин нэгэдэл болон өмхидэлээ улам батадхаха, үргэдхэхын тула үргэн ехэ зүблөө зарлаха хараа бодол һайшаан дэмжэнэ. Түбхын түрүүн Вьетнамда туһа хүргэхэ тухай асуудалаар, бидэнэр бүгэдын дайсанда — империализмда эсэргүүсэн тэмсэхэ асуудалаар нэгэ һаналтай ябуулга хэхые хүсэнэбди. Хараалай үгэнүүдые хэлэһэнэй хэрэг юуб. Империализмда эсэргүүсэн, бүхы түрүү үзэл бодолтой хүнүүдтэй хамтадаа зүблөө хэхые, хамтын хүсөөр тэмсэхые хүсэнэбди. Тиимэһээ Хитадайшье Коммунис партитай, Албаниишье ажалай партитай зүблөө хэхэ, хамтын хүсөөр тэмсэхые хүсэнэбди. Теэд тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй мүнөө тиимэ зүблөөн ба нэгэдэлһээ эсэлэн арсаа һаань, тэрээнһээ уламжалан, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн нэгэл газартаа зогсохо ёһогүй, бүри үргэн ехэ зүблөө зарлалгые эхи захагүй хойшолуулха аргамнай үгы.

Уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин, дэлхэйн социалис байгуулалта, бүхэдэлхэйн коммунис хүдэлөөн интернационализмын үзэл бодол баримталан бэелүүлдэг туладаа илагдашагүй байдаг. Марксизм-ленинизмын һургаалда үнэн Венгриин хүдэлмэришэн ангиин революционно парти интернационализмын, эмхидэл нэгэдэлэй үзэл бодолдо ходоо үнэн байдаг. Саашадааша тиимэл байха гэжэ Янош Кадар түгэсхэл дотороо хэлэбэ.

ПАРТИЙНА ХРОНИКО

ҺУРГААЛ АБАМААР КОНФЕРЕНЦИ

КПСС-эй Октябрьска райком хадаа партийна ажабайдалдахи шухала асуудалаар тематическа конференци үнгэргэбэ. Тэндэ КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүд ба партийна ажабайдалай ленинскэ ёһо заншалнуудые, партийна хүтэлбэрилгын ёһо гуримуудые саашадань хүгжөөхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Энэ конференциин хүдэлмэридэ партийна эхин организацинуудай, парткомуудай секретарьнар, промышленна предприятинуудай, транспортын болон барилгын эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, профсоюзай ба комсомолой эдэбхитэд уригдаба.

Ленинэй байгуулһан партиин эмхидхэлэй үндэһэ һуури, партийна ажабайдалай ёһо заншалнууд, партийна хүтэлбэрилгын ёһо гуримууд гэһэн асуудалаар КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Матвеев элидхэл хэбэ. Тиихэдэ партиин райкомой секретарь нүхэр Антакшинова соёл сурталай болон эмхидхэлэй хүдэлмэриин талаар теори, практика хоёрой хоорондын нягта нэгэдэл тухай конференцидэ хабаадагшадта элидхэбэ.

Хүдэлмэреэ тодорхойгоор, дайшалхы шадабаритайгаар эрхилхэ, дүүргэлтын хойноһоо хиналта табиха ленинскэ ёһо гурим тухай асуудалда районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Калмыкова өөрынгөө үгые зорюулба.

Удаань партийна хүдэлмэриие хайшан гэжэ эмхидхэн ябуулдаг дүй дүршэл тухай хөөрэлдөөн болобо. Эмхидхэлэй хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха зорилгоор һанамжа, дурадхалнуудаа, шүүмжэлхы ажаглалтануудые үгэ хэлэһэн нүхэд оруулба. Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын партийна организациин секретарь нүхэр Пушкинагай хэлэһэн үгэ ехэ анхаралтайгаар шагнагдаба. Фабрикын үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхын тулада партийна организаци ажалшадые яажа элсүүлдэг тухайгаа хөөрэжэ үгэбэ. Энэ парторганизациин хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө халан абажа, өөһэдынгөө ажал ябуулгада нэбтэрүүлмээр һайн зүйлнүүд олон.

Хоёрдохи автотранспортна ажахын партийна эхин организациин секретарь нүхэр Сулейманов ажахын ажал ябуулгые партийна талаар яажа хүтэлбэрилдэг, мэргэжэлтэдые шэлэн абаха, зүбөөр хубаарилан табиха хэрэгтэй ямар гуримтайгаар эрхилдэг дүй дүршэл тухайгаа мүн хөөрэжэ үгэһэн байна. Элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай партийна комитедэй секретарь нүхэр Шитиков, ВЛКСМ-эй Октябрьска райкомой секретарь нүхэр Раднаев болон бусад хабаадалсаба.

Конференциин хүдэлмэридэ КПСС-эй городской комитедэй нэгэдэхи секретарь нүхэр Бирюков хабаадажа, тэндэ суглараһшадай үмэнэ дэлгэрэнгы үгэ хэлэһэн байна.

Саашадаа партийна хүдэлмэриие улам һайжаруулха талаар заабари захяа, һургаал үгэһэн хэмжээ ябуулгануудые конференци хараалба.

Г. ХАРЧЕНКО.

ЖЭЛЭЙ ДҮН ГАРГАГДАХЫН УРДА ТЭЭ

АШАГ ОЛЗЫН ЭХИН—ОРООҺО ТАРЯАН

Борьёогой совхоз энэ жэлдэ 180 мянган центнер таряа хуряагаа. Гүрэндөө 87 мянган центнер орооһо худалдаад, 4 жэлэй түсэб дүүргээ. Энээнһээ 540 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулаа. Орооһо, мяха, нооһонойнь өөрынь үнэ сэн гүрэнэй худалдан абалгын сэнгһээ һураггүй хямда.

СОВЕТ оронноймнай арадай ажахые хүгжөөхэ шэнэ табан жэлэй түсэбэй түрүүшын жэл барагдахаяа байна гээшэ. Гадна энэмнай үшөө юугээрээ онсо удхатайб гэхэдэ, хүдөө ажахые саашадань бүри хүсэтэйгөөр хүгжөөхэ түүхын шэнэ хуудаһа нээһэн КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумһээ хойшонхи хоёрдохи жэл болоно бшуу.

Энэ үнгэрэгшэ хоёр жэл соо колхоз, совхозуудта нилээд ехэ хубилалта болоо. Ажахынуудай материально-техническэ үндэһэ һуурииие бэхижүүлхэ, тарян, мал ажалые хүжөөхэ хэрэгтэ мүнтэ, зөөри һомолхо талаар ехахэн хүдэлмэри хэгдээ. Эдеэ хоолой зүйлнүүдые бэлэдхэлгые онсо шэнэ гуримаар түсэблэхэ, продуктнуудые худалдан абаха гүрэнэй сэн дээшэлүүлхэ тушаа тон шухала хэмжээн абтаа.

Эдэ бүгэдын ашаар колхоз, совхозуудай экономико нилээд бэхижүүлхэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгээр үйлэдбэрилхэ, тэдэнэрэй ашаар олзо доход ехээр абаха аргатай болоо.

Жэшээ болгон, Зэдын аймагай Борьёогой совхозойхидой байгша ондо туйлаһан ажалай зарим дүн согсолон хаража үзэмөөр байна.

Байгша ондо Борьёогой талын таряашад, механизаторнууд орооһо тарянай, элбэг баян ургаса ургуулаа. **Бухы 13 мянган га таряалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 13,5 центнер ургаса хуряагдажа, хамта 180 мянган центнер орооһон абтаһан.** Ондоогоор хэлэбэл, совхоз түсэбһөө гадуур 75 мянган центнер таряа үйлэдбэрилжэ шадаа бшуу. **Мун 3хэ оронойнгоо амбаарта 87 мянган центнер орооһо, тэрэ тоодо гансал алтан шара шэниисэ 65,4 мянган центнер оруулжа, дүрбэн жэлэй түсэб дүүргэһэн байна.** Орооһо тарянай үндэр баян ургаса абажа, гүрэндөө ехээр худалдаад, тус ажахы энэ һалбариһаа олохон мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулаанхай.

Энэ жэлэй эхинһээ хойшо совхозой бүхы һалбаринуудта ажахын тоосоон нэбтэрүүлэгдэжэ, эдеэ хоолой зүйлнүүд хэды шэнээн, ямар гаргашатайгаар үйлэдбэрилэгдөөб, продукциин центнер бүхэндэ хэды шэнээн мүнгэ, зөөри, хүсэн гаргагдааб гэжэ тоологдодог, шэнжэлжэ үзэгдэдэг болоо.

ТЭРЭНЭЙ ашаар абтаһан эдеэ хоолой зүйлнүүдэй өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха талаар ехэ юумэн хэгдэнэ. Үшөө хүсэд дүүрэн гаргагдаагүй жэлэй дүн дээрэһээ харахада, хэрбээ нёдондо эндэ центнер орооһо үйлэдбэрилгэдэ 0,14 хүнэй хүдэлһэн үдэр гаргагдаһан байбал, мүнөө жэлдэ тэрэнь хоёр дахин бага болоо. Тэрэшэлэн бүхы гаргашыень тоолоод байхада, абтаһан орооһонойнь центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 3 түхэриг 24 мүнгэтэ болоно, тэрэнь түсэбөөр хараалагдаһанһаа һураггүй хямда байгаа. **Тиигэжэ совхозойхид орооһо таряа ургуулгада 190 мянган түхэригэй алмалта түсэбһөө гадуур хээ юм.**

Гүрэндөө таряа түсэбһөө гадуур, дээшэлүүлэгдэһэн сэнгээр худалдажа, оруулһан сэбэр ашаг олзыень тоолохо болоо һаа, бүришье ехэ. Жэшээлхэдэ, энэ ажахы гүрэндэ түсэбэй ёһоор 22,5 мянган центнер таряа худалдаха аад, үнэндөө 87 мянган центнер гэхэ гү, али түсэбһөө гадуур 65 мянга шахуу центнер орооһо тушаагаа гээшэ. Гансахан энэ түсэбһөө гадуур худалдагдаһан орооһонһоо совхоз хамта 520 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулаа ха юм. Юуб гэхэдэ, түсэбһөө гадуур худалдагдаһан орооһоной центнер бүхэниинь дээшэлүүлэгдэһэн сэнгээр, 12 түхэригөөр абтаа бшуу. Тиихэдэ тэрээн сооһоо орооһоной өөрынь үнэ сэнгые —3 түхэриг 24 мүнгэ гаргаад байхадань, тарянай центнер бүхэнһөө 8 түхэриг 76 мүнгэнэй сэбэр олзо орожо үгөө.

Байгша ондо борьёогойхид таряан ажалһаа бухыдөө 594 мянган тухэригэй сэбэр ашаг олзо оруулаад байна. Совхоз энэ һалбариһаа урдань хэзээдэшье иимэ ехэ олзо оруулаагүй. Эгээл эндэ партиин ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэриин аша үрэ элитээр харагдана.

ҺҮҮЛЭЙ хоёр жэлдэ эндэхид ниитынгээ адууһа малда үбһэ тэжээл элбэгээр бэлдэдэг болоно, мяха, һү, нооһо ехээр абана. Мүнөө совхоз гүрэндэ мяха, һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэбэ. Мүн бүхы түрэлэй адууһа мал олошоруулха түсэбөө баһал дүүргэхэ аргатай болоонхой.

Мал ажалай продуктнуудые гансашье ехээр абадаг болоо бэшэ, тэрэнэйнгээ өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха, өнөөһөө ашаг олзо горитой оруулдаг болохо гэжэ совхоздо нилээд оролдолго гаргагдана. Хэрбээ центнер һү һаахын тула түсэбэй ёһоор 1,5 хүнэй хүдэлһэн үдэр гаргаха байбал, үнэндөө 1,4 үдэр гаргаа. Хониной центнер нооһо абалгада түсэбөөр 26 хүнэй хүдэлһэн үдэр гаргаха һаа, үнэндөө 25,8 хүнэй хүдэлһэн үдэр гаргаа.

Энээнһээ уламжалан, мяха, нооһонойнь өөрынь үнэ сэн нилээд хямда болоно. Жэшээлхэдэ, совхоздо хонинойнь мяханай центнерэй өөрынь үнэ сэн 59 түхэригтэ байгаад, тэрэнь гүрэндэ 74,6 түхэригөөр худалдагдана. Мүн эндэ хонинойнь нооһоной центнерэй өөрынь үнэ сэн 324 түхэригтэ байбал, тэрэниие гүрэндэ худалдахадань 420 түхэригтэ болоно. Ондоогоор хэлэбэл, хониной мяха, нооһоной центнер бүриһөө яһала ехэ сэбэр олзо орожо үгэнэ ааб даа. Тииһээ тиитэрээ тус совхозоймнай гол һалбари хонин ажал гэжэ тоологдоно ха юм. Ажахын ашагтай һайн байһаниинь энээн дээрэһээл харагдана бшуу.

СОВЕТ засагай 50 жэлэй ойн алдарта жэлдэ бүришье ехэ үрэ дүн туйлаха аргатай. Совхоз мүнөө жэлдэ адууһа малдаа үбһэ тэжээл ехээр бэлдэжэ шадаа. Тусхайлбал, бүхыдөө 48 мянган центнер үбһэ бэлэдхэжэ, нёдондоной хиһоо, мүн түсэбһөөшье 10 мянган центнерээр ехэ үбһэ абаа. Силос баһал 1000 тонноор ехэ дарагдаа. Үнгэрэгшэ жэлдэ адууһа малдаа 30 мянган центнер талха тарянай зүйл үгэһэн һаа, мүнөө 40 мянган центнер таһаланхай. Аяар 70 мянган центнер зелёнкотой.

Энэ совхозой ажал хүдэлмэриин үрэ дүнгэй үшөө нэгэ һонирхолтой тала иимэ. Тус ажахы аймаг соогоо эдлүүриин газарай 100 га бүридэ эгээл ехэ продукци үйлэдбэрилнэ. Жэшээлхэдэ, аймагай бусад совхозуудай эдлүүриин газарай 100 га бүридэ 663 центнер таряа, 198 килограмм нооһо абахада, борьёогойхид—840 центнер таряа, 287 килограмм нооһо үйлэдбэрилөө бшуу. Тиигээд бусад ажахынуудай таряалангай 100 га бүридэ 5—6 мянган түхэригэй ажалай түлөөһэнэй мүнгэ гаргаад байхада, эндэхид миил 4 мянган түхэриг гаргашалаа. Мүн энэ совхозой ажалай түлөөһэндэ гаргашалагдаһан 1 түхэриг бүхэнһөө 1 түхэриг 90 мүнгэнэй олзо оруулхадань, бусад совхозуудынь оройдоол 1 түхэриг 24 мүнгэнэй олзо оруулна.

Аймагайнгаа бүхы дүрбэн совхозуудай худалдаһан продукциин 37 процентые энэ совхоз үгэнэ ха юм. Хэрбээ эндэ нёдондо бүхыдөө 268 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулагдаһан һаа, энэ жэлдэ һураггүй ехэ олзо абаха, бүхы һалбаринуудынь гарзагүй ашагтай һайн гараха байха.

Эдэ бүхы амжалта, һайн үрэ дүн имагтал совхозой ажалшад, механизаторнууд, хонишод, һаалишад, гахайшад, үхэршэдэй үнэн шударга оролдосото ажалаар туйлагдаа.

Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойн жэлдэ мүрысөөндэ орожо, совхозойхид бүри ехэ амжалта туйлаха зорилготой, туйлахашье байха.

Г. ИЛЬИН,
Зэдын аймагай үйлэдбэриин управлениин түсэблэлгэ-экономикын таһагай начальник.

Байгша ондо Борьёогой совхозойхид КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй табиһан зорилгонуудые бэелүүлэлсэн, тарян ажахыгаа хүгжөөлгэдэ ехэ амжалта туйлаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Борьёогой элдин талаһаа гүрэндэ тушаагдаһан орооһо таряан. (Үнгэрһэн намар абтаһан зураг).

М. НАМЖИЛОВАЙ фото.

ҺОНИРХУУЛНА, БАЯСУУЛНА

Нарһатын совхозой дүрбэдэхи отделениин комсомол-залуушуул өөһэдынгөө хүсөөр уран һайханай бүлгэм эмхидхээд, нютагайнгаа ажалшадта концерт харуулна. Тэдэнэр һаяшаг Шулуун баазын һүнэй фермын һаалишад, малшадта һонирхолтой наадаяа табижа, суглараһшадаа ехэтэ баясуулба. Илангаяа Цырен-Дулма Ешидоржиева арадай дуунуудые ирагуу гоёор дуулажа, үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна.

Тиихэдэ Тэлимбын багшанар Комсомольско совхозой «Улаан малшан» тосхондо концерт наадаяа харуулжа, тэндэхи ажалшадые һонирхуулба. Багшанар Р. Рыбаков, Д. Санжиева болон Ж. Логинова гэгшэдэй гүйсэдхэһэн уран һайханай номернууд ехэтэ һайшаагдаа.

Удаань багша В. Князев уран хурса, удха түгэлдэр лекци уншаһан байна.

Ж. ЦЫДЫПОВ.

Ярууна.

ДҮЙ ДҮРШЭЛ ӨӨРӨӨ ЕРЭДЭГГҮЙ

...Үбэл ойртоо. Наранай элшэ һуларжа, илангаяа үдэшэ үглөөгүүр дулаагаар хубсалангүй ябаха аргагүй болобо. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үедэ шэмэрүүн хүйтэн болошоһон лэ байгаа. Харин мүнөө... Үбһэ, тарян муу бэшээр абтаа. Гэбэшье хонидойнгоо байра дулаалхал хэрэгтэй. Теэд бригадирта энээн тухай хэлэхэдэмни юундэ хайхарнагүй гээшэб? Эртэ гээд лэ найдана ха. Байза үглөө-нүгөөдэр болохо бригадын суглаан дээрэ арга заатагүй энээн тухай хэлэхэл хэрэгтэй...

Унажа ябаһан һаарал мориниинь эзэнэйнгээ һанал бодол тааһан мэтээр яаралгүйхэнөөр галгина. Сангади Раднаева морёо нэгэ шабхуурдаад, эмээлэйнгээ дүрөөнүүдые нэшэхэтэйнь сасуу тэрэнь ульгамханаар табилуулба. Зүүн хойшоо эрьежэ харахадаа хара үүлэнэй бөөгнэржэ, һалхигүйшье һаань, ямар нэгэ хии бараанай болохоо байһые тухайлба. Бошогтын газаагуураа хонидоо туужа, иишэ тиишээ гэшхэлжэ ябахань харагдаба. «Шадамар хүн даа, бага зэргэ зүрхэгүйнгэг, залхуушье һаа»,—гэжэ Сангади бодомжолно. Эдэнэр аяар 10-аад жэлдэ хонидые сугтаа харууһална. Ажал дээрэнь олон бэрхэшээлнүүд дайралдаа. Үнгэрэгшэ жэлэй нэгэ һүни Сангадиин толгойһоо гарадаггүй. Яахадааб гэхэдэ, тиихэдэ, тэрэ һүни, тамаа хэжэ, талхаа түүһэн байгаа бшуу.

...Нэгэ мэдэн гэхэдэнь, абань Сангадияа һэрюулжэ байба. Газаа шанга һалхи шуурган шуухирна. Үдэшэ саһагүй, һалхигүйшье байгаа һэмнай, — гэжэ нойрмороор орон дээрээ һуужа байхадаа, часыгаа харахадань—һүниин тэн үнгэржэ байба.

— Түргэлыш, хонидной хорёо сооһоо үгы болошоол. Магад, нохой шубууһаа үргөө юм гү? Али... Хаабаринь нээлгэтэй байгаа юм гү?—гэбэ.

—Хааhаб теэд, Бошогто,—гэжэ досоогоо дан ехээр һанаагаа зобоошье һаа, аалиханаар асууба.

— Хонидоо бэдэржэ гараа.

Сангади түжүүрхэеэ үмдэжэ, зузаан пулаад хэдэрһээр, уданшьегүй хонидой хорёо руу гүйшэбэ. Хоёр нюдөө анишье, харашье адли—харанхы. Яагаа хүсэтэй һалхин гээшэб?

— Хонид һалхи өөдэ ябахагүй, һалхи шуургандал туулгаа ёһотой, —гэжэ тэрэ үедэ захадань хүрэжэ ерэһэн 70 наһатай Раднашка абань дуугарба.

Хоёр гурбан модо һалхи руу ябаад байхадань, Бошогтын абяан дуулдаба. «—Эндээ-э, наашаа ерэгты!» Сангади урдаһаань: «Ойлгосотой, хонидоо эрыш!»—гэжэ бии хүсөөрөө хашхарба.

— Бултадаа гү?—гэжэ Сангадиин Бошогтоһоо асуухадань, ехэл сухалтайгаар: «Үгы һаа, үглөөдэр олдоно аабза»,—гэбэ. Теэд 3—4 модо холо хонид һалхи өөдэ ябаха гү? Үгы ааб даа.

— Ойрын заимха, Бадмайн Будын заимха руу, һалхи руу туужа абаашая,—гэжэ Сангади дурадхаба. Энэшье зүб байгаа. Олон хүнүүдтэ тогтоолгоһон хонид сэб сэхэ тууһан тээшэнь монсотойрон гүйлдэшэбэд.

Сангади Раднаева колхозой ажалда бага наһанһаа хойшо ажалладаг юм. Тэрэ үшөө 16-тай байхадаа ургаса таряа хуряажа, хүдэр, хүдэлмэришэ болоһон юм. Энээхэн наһан соогоо түлеэ зөөһэншье, үнеэдые һааһаншье, үхэр мал манаһаншье, үбһэ ногоо сабшаһаншье байха.

— Хонин ажалда хүнүүд дутална гэжэ дуулаа һэм. Магад ажаллаад туршаа һаам яахаб? — гэжэ 10 -жэлэй саада тээ Сангади Раднаева бригадирта хандаа бэлэй.

Бригадир тиихэдэнь ехэтэ зүбшөөжэ, досоогоо баярлаһаншье һаа, намдууханаар:

— Туршыш даа, теэд. Будайн Һамадайн отарада ошохол хаш. Хэр гэжэ һананаш?—гээ һэн.

— Туршаһуу даа,—гэжэ энеэбхилэн татаад, Сангади саашаа гэшхэлээ бэлэй. Тэрэ гэһээр хонишон Раднаева жэлһээ жэлдэ хонин ажалда эрхим дүнгүүдые туйладаг болоо. Мүнөө Баргажан соогоо суута хонишон, аймагай Совет депутат болонхой. Колхозойнгоо бригадыншье, хамтыншье суглаанууд дээрэ хонишон Сангади Раднаева тон туһатай дурадхалнуудые оруулжа, түрэл колхозойнгоо ажал хүдэлмэриин урагшатай байхын түлөө хэнииешье илгангүй шүүмжэлдэг, дутуу дундануудые усадхахын түлөө үдэр бүри тэмсэжэ ябадаг юм гээд бүхы нютагаархидынь хэлсэдэг байха.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Сангади Раднаева 600 шахуу эхэ хонидые харууһалжа гараа. Тиихэдээ 100 эхэ хонин бүриһөө 97 хурьга түлжүүлжэ, хонин бүриһөө 3 килограмм нооһо хайшалха түсэбтэй аад, 3 килограмм 700 грамм хайшалһан байна. Эрхимээр ажаллаһанайнгаа түлөө тэрэ оло дахин партиин райкомой, аймгүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан, тиин мүнөө жэлдэ «Хүндэлэлэй тэмдэг» ордеоор шагнагдаһан байна.

С. ОЧИРОВ.
Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз.

СОГТОЙ, ДОРЮУН

РЕПОРТАЖ

ҮРГЭН УТА ЦЕХ соо орохдо, нэгэл ондоохон абяатай. Орёо нарин түхеэрэлгэнүүдэй шэнхинээн, олон зуугаад зэрсэгүүдэй дүнгинөөнтэй нийлэжэ, ямаршьеб даа, юрэдөөл ирагуухан хүгжэм мэтээр хүнэй шэхэндэ дуулдана. Үшөө бага зэргэ тогтоод, адаглан шагнахада, бүришье һонирхолтой шэнги. Эндэ хүдэлжэ байһан хүн бүхэн энэ абяанайнгаа аялга доро ажаллажа байһан хэбэртэй, угаа сүлөөгүйнүүд, эрьежэ хараха забдагүй, доро дороо ажалтай. Хааяахана зарим нэгэн хэрэгтэй гарахада, хоорондоо оотололдожо байгаад, шанга шангаар үгэ залтанад.

— Юушье гэлтэйб, мүнөө үедэ ехэл үүсхэл эдэбхитэйгээр ажаллажа байнабди,—гээд, фабрикын директор Агния Федоровна Герасимова хүнэй һанал бодолые тааһан мэтэ намдууханаар захалба.—Эдэ үдэрнүүдтэ социалис мүрысөөн шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэржэ эхилээ. Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойе ажалай эрхим бэлэгүүдээр угтаха зорилго табигданхай. Эрхимэй эрхимүүдэй жэшээгээр дээшэлүүлэгдэһэн уялганууд абтаба. Юрэдөө сүлөөгөөр хомор байнабди, сагтай үнэтэй... Харана бээзт... Үлүү үгэ гаргаһанай дэмы.

Нээрээшье, тиимэл даа. Улаан-Үдын трикотажна фабрикын цехүүдтэ халуун ажалай охин огто замханагүй. Эндэхи хүдэлмэришэн бүхэн, үнэхөөрөө, угаа дэбжэлтэтэйгээр хүдэлжэ байнхай. Тус фабрикын коллектив жэлэйнгээ түсэб аяар октябрьда дүүргээд, түсэбһөө гадуур 12 мянган трикотажна зүйл үгэхын түлөө тэмсэжэ байнхай. Тиихэтээ хамта, үшөө 110 мянган түхэригэй тусхай захил бэелүүлхэ хүсэлэнтэй. Тиигээд ерэхэ жэл—Совет засагай 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ 1 миллион 200 мянган түхэригэй продукци бүтээхэ зорилготой. Энэнь байгша онойхиһоо аяар 300 мянган түхэригөөр үлүү болоно.

...Шэнэхэн шэрэтэй машинын дэргэдэ түхэреэхэн сагаахан шарайтай, тэлэн харахан үһөө гэдэргэнь ехэл зохидоор һамнажархиһан, дүшөөд наһанай нэгэ эхэнэр угаа сүлөөгүй эрьелдэнэ. Харасань хурса, хүдэлсэнь түргэн, юрэдөөл урдахи ажал хэрэгээ хүсэд мэдэхэ мэргэжэлтэ гэжэ хэнэйшье хараад ойлгохоор даа. Энэмнай утаһа өөрэгшэ нүхэр Шарипова гээшэ. Клавдия Николаевнае таниха, мэдэхэгүй хүдэлмэришэн эндэ үгы, эгээл эрхимүүдэй эрхим, эгээл хүндэтэй хүн. Тэрэ богонихон хугасаа соо орёо мэргэжэлэйнгээ нюусые тайлбарилжа шадабашье, социалис мүрысөөнэй үүсхэлшэдэй нэгэн. Коммунис ажалай ударник Шарипова алдарта ойн үдэр болотор, гансаараа 770 трикотажна зүйл һайн шанартайгаар бүтээхэ, элдэб гаргашаяа 0,5 процентээр хорооохо гэһэн харюусалгатай уялга даажа абаһан байна. Энэ үүсхэлынь халуунаар дэмжэгдээ. Түрүү хүнүүдэй нэгэн Евдокия Николаевна Ефимова мүн лэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа, олоной дундаһаа онсо шалгарна. Хүдэлмэришэ жэгтэй хонгор шарайнь, бодомжотойгоор хөөрэхэ янзань сэдьхэлэйнь һайхые дэлгэн харуулна.

— Хэжэ, байдаг ажалнай иимэрхүү юумэл даа... Танилсаха, һонирхохо, харахадатнай болохо,—гээд зүггүй түргөөр эрьелдэжэ байһан зэрсэгүүд тээшэ заана.

Хажуу тээһээнь харахада, тиимэ орёо нарин юумэнь үгы хэбэртэй. Зүгөөр дүтэ танилсахада тиимэшье бэшэ ха. Оньһото түхеэрэлтээ тааруулжа, торгон утаһануудаа бусайдуулангүй ажаллажа шадаһан хүн амжалта туйладаг. Теэд нүхэр Ефимова хүдэлмэриингөө гол онол аргые олоһон ха юм даа. Энэмнай өөһэд хоорондоо социалис мүрысөө үүсхэгшэдэй нэгэн мүн, хүндэтэй ба харюусалгатай уялга бэедээ даажа абаһан. Тэрэнэй ажалай нүхэр Вера Дерюгинае мэдэхэгүй хүн мүн лэ үгы. Коммунис ажалай ударник, «социалис мүрысөөнэй отличник» юм. Ходо шэнэ эдэбхи дэмжэжэ, ажалдаа нэбтэрүүлхын түлөө оролдожо байдаг. Һүүлэй үедэ зэрсэгэй таһардаг ябадалые усадхаха зорилготойгоор хэдэн уралан нарижуулгын һанамжа бодомжонуудые оруулаад байнхай.

Эдэмнай булта дуратай хэрэгтээ хамаг һайхан хүсэл, хаба бэлигээ бултыень зорюулжа ябаһан зон ха юм. Иимэл хүнүүдые согтой, дорюун ажалшад гэдэг шуу.

...Оньһото машинанууд жэгдэхэнээр шэнхинэжэл байна. Эршэтэй түргөөр эрьелдэһэн зэрсэгүүдһээ сагаан торгон утаһанууд һабагша болон татагданхай забһаргүй долгилһоор.

О. ИВАНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. В. Клементьева,. 2. В. Дерюгина.

3 МИЛЛИОНҺОО ҮЛҮҮТЭЙ

Улаан-Үдын аймагай шубуунай фабрикын хүдэлмэрилэгшэд үндэгэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэбэ. Фабрикынхид городойнгоо эдеэ хоолой предприятинуудта 3 миллионһоо үлүүтэй үндэгэ тушаагаа.

Үнгэрһэн арбан һарын туршада тэндэхи шубуушад тахяа бүриһөө 120 үндэгэ абаһан байна.

Н. ХАЗУЕВ.

АГНУУРИ ТҮЛЭГ ДУНДАА

Заха холын Захаамин нютагаар мүнөө болотор саһагүй шахуу байжа, агнуури хэхэ бэрхэтэй. Хүбшэ гараһан олохон ангуушад үшөө бусаадүй, гэбэшье тэдэнэр туд тудтаа бага бэшэ олзотой болоһон һурагтай. Энэ жэлэй агнууриин хаһада Захааминда булга барилга түрүүшынхиеэ эмхидхэгдээ юм.

Жэшээлхэдэ, Хамар Дабаанай оршондохи Удалхын голоор агнуурида ябаһан Цахирай ангуушан Пунсэг Цыренов 6 булгатай ерээ.

Шагжа Шагдурович Сосоров нютагтаа «Мэргэн шагжа» гэжэ суутай юм. Энэ нүхэрнай нёдондонойнгоо агнууриин дүнгөөр түрүү һууринуудай нэгые эзэлжэ, Россин Федерациин эд хэрэглэгшэдэй союзай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан. 70 наһа хүрэхэеэ ябаһан Шагжа Шагдурович энэшье жэлдэ 500 түхэригэй ан бариха хэлсээ баталаад, мүнөө хүбшэдэ ябана.

А. БУТИН.

ХИТАДТА БОЛОЖО БАЙҺАН ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД ТУШАА

Хитадта боложо байгаа үйлэ хэрэ... дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй ..., социалис хани нэгэдэлтэ оро...та, бүхы дэлхэйн түрүү үзэл бо... олониитын дунда һанаата бо... ябадал улам ехээр үүсхэнэ. Хи...та юунэй боложо байһан тухай, ...шэлэн Мао Цзэ-дунай заабаряар ...һэн соёлой хубисхал гэдэтые, ...вэйбинүүдэй» («улаан сахюул...ай») хүдэлөөе һайшааһан КПК-... ЦК-гай XI пленумэй шиидхэбэри... тушаа дэлхэйн коммунис хүдэ...эй ямараар хандадаг тухай мэ...лнүүд хэблэлдэ тунхаглагдаһан ...аа, тунхаглагдаһаар. КПСС-эй өөрынтөө мэдүүлгэ дотор тэдэ ...хэбэринүүдтэнь сэгнэлтэ үгэһэн КПК-гай ЦК-гай XI пленумһээ ...шо Хитадта боложо байһан үйлэ ...гүүд тус асуудалда дахинаа тэ...ые баадхаба.

... статья КПК-гай ЦК-гай пле...эй шиидхэбэринүүд дотор табит... Хитадай дотоодын политическэ ...лнуута хамаарнагүй. Тэдэ ...хэбэринүүдэй гадаадын полити... таланuудые абажа үзэбэл, Ле...эй һургаал заабарида харша, ...лизмын оронуудай, дэлхэйн бү... коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлдэ ...гүү шэглэлтэй Мао Цзе-дунай, ...эй бүлэглэлэй баримталдаг дэ...гүү үзэл бодолые тус пленум хуу... болгоо гэжэ хэлэхэ үндэһэ ба... бии байна.

...К-гай ЦК-гай пленум «гурбан ...нда»—«империализмда, дэл... хархис этэгээдүүдтэ, мүнөө са... ревизионизмда» эсэргүү тэмсэ... КНР-эй гадаадын политикын гол ...гонууд болгон табяа. Саашанхи ...уулгаһаань харахада, империа... ёһын тэлыдэ дурдагдаһан бай... «Ревизионистнуудта» эсэргүү ...л хэһэн хэбэртэйгээр бүхы хоро ...ая КПСС-тэ, Советскэ Союзда ...гүү шэглүүлнэ, эдэнийе «бута ...хо ябадал» империализмтай тэм... арга нүхэсэл болохо гэжэ со...гдоно. Тиихэтээ хамта улас...ндын коммунис хүдэлөөнэй, ... сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй эб эе ... хараа бодол сэхэ баримтална. ...умэй шиидхэбэринүүд дотор ма... парти, тэрэшэлэн Централна Ко... тушаа худал хуурмаг үгэнүүд, ... совет арадые хардан доромжол...гэнүүд олон.

...ласхоорондын коммунис хүдэл... манай партиин политикые ...гөө документнүүд дотор үндэ... сэгнэнэ, Советскэ Союз империа...да эсэргүү тэмсэлэй гол бэрхэ... гасалангүүдые даажа гарана, ... арад социализмын түүхэтэ ...таннуудые түйлаад, дэлхэйн бүхы ...люционно хүсэнүүдтэ асари ехэ ... үзүүлэн, коммунис обще... амжалтатайгаар байгуулжа бай... онсолон тэмдэглэнэ. Гэхэ ... КПК-гай ЦК-гай пленумэй ...хэбэринүүд бодото байдалда зү... КПСС-эй хараа бодолые ...талис дэлхэйдэ империализмын, ...ализмын зонхилолго үлөөхэ, ...алис оронуудта капитализм нэр... хараа шугам болоно» гэжэ гү...нэ.

...ПСС, Совет гүрэн американскэ ...риализмын ээрхэн дошло... ябадалда эсэргүүсэн тэмсэг... арадуудай гол түшэгынь бо... тиимэһээ империалистнууд... тэмсэлэй ба ээрхэг тү... һанаашалтануудай гол шэг... Советүүдэй орондо эсэргүү ...үүлдэг байна. Иимэ байтарнь, ... партиие «США ба дэлхэйн хар... этэгээдүүдээр толгойлогдодог им...лизмтай нэгэдэн, коммунизмда ..., арад зондо харша, револю... харша, Хитадта харша тусхай ...шэнээр эмхидхэжэ байһан хэ...эйгээр хардаха хүрэтээр хита... документын авторнууд аашална. ... сагай ревизионизмда» эсэр... тэмсэлэй лозунгоор халха хээд, ...ые, Советскэ Союзые «ёнотойл ...ые» гэжэ соносхохо, тиигээд ...тэ хүрэтэр тэмсэхэ» һанаашал..., эдэ бүхы тэнэг тэншүү үгэ... КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдтэ хэ... болоо ха.

...К-гай хүтэлбэрилэгшэд гол со...ёо КПСС-тэ, Советскэ Союзда ...гүү шэглүүлхэ зуураа, дэлхэйн ...нис хүдэлөөнэй ниитэ хараа ...ые дэмжэдэг социализмын бү... оронуудай компартинууд тушаа ...н харшаар хандадаг байһанаа ...агүй. Эдэнэр социалис оронуу... коммунис партинуудай, дэлхэйн ...унис ба хүдэлмэришэнэй парти... тон олонхиие «мүнөө сагай ...ионистнууд» гэдэгэй тоодо ...ла.

...I пленум дээрэ илажа гаргашад ...н коммунис хүдэлөөнэй гене... хараа шугамһаа КПК-гай ар..., ажал ябуулгада тиимэ ха... шугам сэхэ шууд баримталан бэе... бүхы коммунис партинууд... эсэргүү тэмсэл шангадхалтые ...н соносхоно. 1957 оной Декла..., 1960 оной Мэдүүлгые дэм...ди гэжэ үгөөрөөшье һаань ба... хэлэдэг байһан Хитадай Ком...н урдын документнүүдээ ил... юуб гахэдэ, тэдэ документнүүд ... XI пленумэй шиидхэбэринүүд ... оройдоо дурдагдаагүй байна. ...нь иигэжэ сэхэ хэлэгдэнэ тэбэл: ...63 оной июниин 14-дэ КПК-гай ...ай табиһан «Уласхоорондын ...унис хүдэлөөнэй генеральна ха... шугам тухай дурадхал» прог... документ болоно». Мао Цзе... хүтэлбэри доро тодорхойлон ...эһэн энэ документ дотор, ...С-эй ЦК-гай нэмэл бэшэг тушаа ...мынь жибао» газетын, «Хун... журналай тунхаглаһан редак... юһэн статья соо, «Москвада ... мартын зүблөөн тухай» ста... мүн бусад статьянууд дотор уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй хараа шугам Мао Цзе-дунай ба тэрэнэй туһамаршадай онсо хараа бодолоор сэхэ һолигдоно.

КПК-гай хүтэлбэрилэгшэд Вьетнамда эсэргүү американскэ империализмтай тэмсэхэ бодото зорилгонуудта зүришэнэ, вьетнам арадые хамгаалха, бүхы дэлхэй дээрэхи революциин хэрэгүүдые хамгаалха талаар интернациональна һанал бодолой нэгэдэл бэхижүүлхын тула коммунис хүдэлмэришэнэй партинуудай оруулһан бүхы дурадхалнуудые буруушаана. Эб эетэй ябуулга хэхые дурадхадаг КПСС-тэй, бусад коммунис партинуудтай «хамтын ямаршье ябуулга хэхэ тухай хэлэгдэхэ ёһогүй» гэжэ пленумэй шиидхэбэринүүд дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлгэ, уласхоорондынь нүлөөе бури ехэ болголго—арюун нангин хэрэг мүн гэжэ Советскэ Союзай компарти тоолоно. Коммунис хүдэлөөнэй талаар һүүлэй үедэ гараһан бэрхэшээлнүүдые зайсуулхын, тэрэниие марксизм-ленинизмын гол һургаал заабаринуудай үндэһөөр батадхахын тула КПСС-эй гаргадаг оролдолго хүсэлэлтые бүхы дэлхэйн марксистско-ленинскэ партинууд үндэрөөр сэгнэһэн байна. Харин КПК-гай ЦК-гай пленумэй шиидхэбэриин авторнууд КПСС тушаа хардалга гүрдэлгын үгэнүүдые хэлэнэ, СССР «нэгэдэмэл фронтдо хабаадаха ёһогүй» гэжэ сэхэ мэдүүлнэ.

Тус пленум КПСС-тэ, бусад аха дүү партинуудта эсэргүү Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй ябуулгануудые һайшаагаад, тэдэмнай саашадаашье бэелүүлэгдэхэ байха гэжэ мэдүүлээ. Тиин Совет орондо харша хараа шугамынь, дэлхэйн коммунизмын зэргые һандаргаха, хүдэлмэришэн ангиин һанал бодолой нэгэдэлые задаргаха хараа шугамынь гүрэн түрын политика болгогдоно.

Мүнөө маоцзедунизмые партиин ба оронойнь бүхы политикын үндэһэ һуури болохо улас түрын сургал бодол гэжэ Хитадта тоолоно. XI пленумэй шиидхэбэриин тусхай бүлэг дотор иигэжэ хэлэгдэнэ: «н. Мао Цзедунай зохёолнуудые бүхы партиин, бүхы ороной үргэнөөр шудалха ябадал түүхэтэ удха шанартай шухалын шухала үйлэ хэрэг болоно».

Мао Цзе-дунай хараа бодолые марксизм-ленинизмын эгээн дээдэ түйлалта гэжэ соносхохые, дэлхэйн коммунис хүдэлөөндэ баадхахые хүсэдэг Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй дээрэлхүү һэдэлтэ бүхы дэлхэйн коммунистнуудай дунда хүулита буруушаал үүдхэнгүй байха арганьгүй.

Мао Цзе-дунай дүтын туһалагша — КНР-эй оборонын министр Линь Бяо иигэжэ мэдүүлһэн байна: «түрүүлэгшэ Мао Марксһаа, Энгельсһээ, Лениһээ һургаггүй дээшээ юм...», тэрэнэй үзэл суртал—«тон дээдэ зэргын марксизм-ленинизм болоно» гэжэ мэдүүлээ. Мүн марксистско-ленинскэ номууд олон, теэд бултадаа Хитадһаа холо байдаг, тиимэһээ марксизмленинизмын классигуудые шудалалгын 99 процентынь Мао Цзе-дунай зохёолнуудые үзэлгэдэ зорюулагдаха ёһотой гэжэ Линь Бяо баталан хэлэбэ. Нээрээшье, «теори шудалалгань» бүхыдөө түрүүлэгшэ Маогой зохёолнуудые үзэлгөөр хизаарлагдана.

Мао Цзе-дун хадаа энээнэй урда тээ КПСС-тэ, бусад марксистско-ленинскэ партинуудта эсэргүү тэмсэлдэ хабаадалгаяа газаа талаһаань далдалдаг байһан. Ленинэй һургаалда харша, Совет орондо харша хараа шугамые Мао Цзе-дун, тэрэнэй дүтын хүтэлбэрилэгшэд тодорхойлон зохёогоо юм гэжэ мүнөө тэндэ онсолон тэмдэглэнэ. Мао Цзе-дунай гар табилгатайгаар Албаниин ажалай партиин V съездэдэ эльгээһэн амаршалга дотор Совет орондо харша Хитадай мүнөөнэй хараа шугамай бүхы гол удха сотсолон найруулагданхай.

Тиимэһээ, газаа талаараа «соёлой хубисхал» гэдэгэй асуудалнуудта зорюулагдаһан КПК-гай ЦК-гай XI пленумэй шиидхэбэринүүд үнэндөө уласхоорондын байдалай, социалис харилсаа холбооной, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй талаар КПК-гай политикын үндэһэн асуудалнуудта хабаадана.

«Соёлой хубисхалые» эмхидхэгшэдэй һанаашалгын ёһоор, ороной дотоодын оршонһоо энээнэйнгээ гараха ёһотой байһые Хитадай хэблэл нюунагүй. «Соёлой хубисхал» гээшэ «хитад арадай хуби заяанда хабаатай ехэ хэрэг, «үргэн удхаарнь абажа хэлэбэл, бүхы дэлхэйн арадуудай хуби заяанда хабаатай ехэ хэрэг болоно»,—гэжэ «Женьминь жибао» газетэ бэшэнэ.

Хитадта боложо байгаа үйлэ хэрэгүүд үнэндөө энэ оронһоо гадна, мүн бүхы дэлхэйн социализмда, бүхы коммунистнуудта хамаадана. Тиихэдэ Пекиндэ бодомжолгор удхатайгаар хамаадахагүй байһанинь элитэ. КПК-гай ЦК-гай бүхы политикань марксизм-ленинизмын гол ёһонуудта эсэргүү. Советскэ Союзда эсэргүү, КПСС-тэ ба бусад коммунис партинуудта эсэргүү, коммунис хүдэлөөнэй интернациональна нэгэдэлдэ, тэрэнэй тодорхойлһон политическэ хараа бодолдо эсэргүү шэглүүлэгдэнхэй байһаниинь бодото сошордол үүсхэнгүй байха арганьгүй.

Һүүлэй үедэ коммунис, хүдэлмэришэнэй партинууд КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдэй мүнөөнэй политика тухай мэдүүлгэнүүдээ тунхаглахые шухала тоолоһон байна. Советскэ Союзда, бусад социалис оронуудта харша шэглэлтэй политика, Вьетнамда эсэргүү ээрхэг түримхэй империалис ябуулгада хамтааран харюу үгэхын тула хүсэеэ нэгэдхэлгэдэ һаад хэжэ байгаа политика тэдэ мэдүүлгэнүүд дотор эрид шангаар шүүмжэлэгдэнэ. Соёлой хубисхал хэһэн хэбэртэйгээр Хитадта мүнөө боложо байһан үйлэ хэрэгүүд марксизм-ленинизмдэ зүришэнэ, научна коммунизмын суртал бодолой хүндые буруулжа магад байна.

* * *

КПК-гай, арадай Хитадтай харилсаагаа заһаруулха гэжэ КПСС-эй, Советскэ правительствын эсэшэ сусашагүй хүсэлэл таргадаг болобошье, Советскэ Союзтай харилсаагаа хурсадуулха замаар КПК-гай хүтэлбэрилэгшэд нэтэрүүгээр ябана гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Манай парти эгээн лэ ехэ тэсэбэри гаргаа, бии байһан бэрхэшээлнүүд болон алгасалдаа зайсуулхые, Хитадай Компартитай нэгэдэмэл ябуулгые, бүхы коммунис хүдэлөөнэй нягта жагсаалые марксизм-ленинизмдэ, пролетарскэ интернационализмын гол ёһонуудта үндэһэлэн бэхижүүлхые гүнзэгы ехээр, үнэн зүрхэнһөө эрмэлзэдэг байгаа.

Хитадай Арадай Республика, Хитадай Коммунис парти тушаа манай партиин баримталдаг шууд сэхэ хараа шэглэл һайн мэдээжэ юм. Энэ хадаа КПСС-эй болон КПК-гай, СССР-эй болон Хитадай нэгэдэлтэй, нягта жагсаалтай байха, совет болон хитад арадуудай хоорондохи хани барисаа, харилсаа холбоо бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан хараа шэглэл болоно. КПСС хадаа Хитадай революциие дэлхэйн революционно хүгжэлтын шухала хубинь болоно гэжэ тоолоно, тэрэнэй амжалтануудта али болохоор туһалхые эрмэлзэнэ. Хитадай Арадай Республикын бии болоһон сагһаа хойшо Советскэ Союз Хитадта шэнэ ажабайдал зохёолгодо, уласхоорондын оршондо тэрэнэй байдал бэхижүүлгэдэ саг үргэлжэ туһалдаг байгаа. Совет-хитад харилсаанай талаар КПСС-эй ЦК-гай, Советскэ правительствын баримталдаг хараа шугам манай хоёр партиин болон ороной аша туһада тааралдахаһаа гадна, харин бүхы социалис хани нэгэдэлэй оронуудай, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй аша туһада тааралдана.

Советскэ Союзай Коммунис парти хадаа Хитадай Коммунис партитай нягта жагсаалаа бэхижүүлхын тулада ходоодоол хүсэлэл гаргадаг, тохёолдоһон бэрхэшээнүүдые дабаха зам бэдэрэн олохые эрмэлзэдэг байгаа. КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумһээ хойшо манай партиин хүсэлэл илангаяа ехэ оролдосотой, шууд сэхэ болоһон байха юм. Совет орондо харша идхалга номнолой Хитадта нэгэ үдэрэйшье, нэгэ часайшье турша соо таһалдуулагдадаггүй байгаашье һаань, манай парти хоёр үлүүтэй жэлэй турша соо үгэ буляалдаа хээгүй.

Совет-хитад харилсаа заһаруулха үргэн программа манай парти КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй болон сасуу табиһан байна. Гэбэшье, энэ программые хүлеэн абахаһаа КПК-гай хүтэлбэрилэгшэд арсаһан байна бшуу. Хоёр партиин болон ороной хоорондохи харилсаа һайжаруулха үшөө нэгэ алхам совет делегациин хитад хүтэлбэрилэгшэдтэй Пекиндэ 1965 оной февральда болоһон уулзалгын үедэ манай зүгһөө хэгдээ һэн. Зүгөөр энэ уулзалга амжалта түйлажа шадаагүй. Арсалдаанай гарадаг байгаашье һаань, США-гай ээрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүсэн, вьетнам арадай хэжэ байһан тэмсэлые дэмжэхэ талаар хамтын ябуулга бэелүүлхэ гэһэн шухала дурадхал 19 партиин Консультативна уулзалгада хабаадагшад 1965 оной мартда оруулаа һэн. Энэ һанал бодолые диилэнхи олонхи коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинууд дэмжээ, харин КПК-гай ЦК-гай хүтэлбэрилхы бүлэг энээндэ эсэргүүсэжэ ороо.

Совет-хитад харилсаа һайжаруулха тухай дурадхал мүн лэ оруулһан бэшэг бэшэжэ, КПСС-эй ЦК 1965 оной ноябриин 28-да КПК-гай ЦК-да хандаа һэн. КПК-гай ЦК энэ дурадхал хүлеэн абахаһаа арсаа. Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIII съездэдэ делегациие эльгээхэһээ хитад хүтэлбэрилэгшэд арсаһан байха юм. Тиигэбэшье марксизм-ленинизмын гол ёһонуудта үндэһэлэн, бии байһан арсалдаае зайсуулха зам болохын тулада энэ асуудал КПК-гай хүтэлбэритэй ямаршье үедэ дахяад хаража үгэхөөр бэлэн байһан тухайгаа манай парти съезд дээрэ мэдүүлһэн юм. КПК-гай ЦК хадаа манай партиин съездын таатай дурадхалнуудые хэрэгсээгээгүй, съездын шиидхэбэринүүдтэ шангаар халдан ороо.

Мүнөө Совет орондо эсэргүү үзэл бодол Хитадай хүн зондо түрүүлхын тулада үзэгдөөгүй ехэ далайсатай идхалга ходоодоо хэгдэжэ байдаг. Пекиндэхи совет посольствын дэргэдэ «хунвэйбинүүдэй» харша демонстрацинууд ходоодоо боложо байдаг. Хитадта ерэһэн совет хүнүүдтэ эсэргүү халдалганууд хэгдэдэг.

Совет орондо харша ябуулгануудаа манай газар дээрэ дэлгэрүүлхэ һэдэлгэ хитад хүтэлбэрилэгшэд хэдэг байха юм. Советскэ Союзда харша хардалга гүрдэлгын идхалга номнолнуудые хэдэн арбаад радиостанцинууд таһалтаряагүйгөөр хэжэ байдаг болонхой.

Советскэ Союзтай Хитадай Арадай Республикын экономическа болон научно-техническэ харилсаа холбооной саг үргэлжэ хорожол байһан ушар КПК-гай хүтэлбэриин Совет орондо эсэргүүгээр бэелүүлдэг хараа шугамай бодото үрэ дүнгынь болоно. Манай оронуудай хоорондохи экономическа холбооной гансахан лэ түхэл янзаль гэхэдэ, мүнөө үедэ худалдаа наймаан болоно. КНР-эй бүхы гадаадын худалдаа наймаанда Советскэ Союзай эзэлдэг удельнэ хэмжээн 1959 ондо 50 процент байһанаа, 1965 ондо 15 процент хүрэтэр хороо. Тиихэдэ КНР капиталис оронуудтай жэл ерэхэ тудам бүри ехээр наймаа хэдэг боложо байнхай. КПК-гай хүтэлбэриин харша хараа бодол баримталдаг байһанһаа уламжалан, совет-хитад культурна холбоо барисаан угаа ехээр һулараа.

Баримтанууд иимэл даа. Марксизм-ленинизмдэ шууд сэхээр үндэһэлэн, КПСС-эй болон КПК-гай нэгэдэлые, нягта жагсаалые бэхижүүлхын тулада, СССР Хитад хоёрой хоорондохи харилсаа заһаруулхын тулада Советскэ Союзай Коммунис парти, тэрэнэй Центральна Комитет али бүхы юумэ хээ гэжэ эдэ баримтанууд арсашагүйгөөр гэршэлжэ үгэнэ. Эндэ амжалтын түйлагдаатүй байһанай түлөө бүхы харюусалтые Хитадай Компартиин хүтэлбэри бэедээ даажа абаха болоно.

* * *

Хитадай мүнөөнэй гадаадын политикын үндэһэ һуури боложо үгэдэг тусхай заабаринууд болон зорилгонууд тухай совет хэблэл олониитэдэ нэгэтэ бэшэ мэдээсэн дуулгадаг байгаа. Энэнь вьетнам арадта дэмжэлгэ үзүүлхэ тухай асуудалда илангаяа элеэр харагдана. Урда Вьетнамда США-гай хэжэ байһан интервенци, Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүүгээр тэдэнэй хэжэ байһан ээрхэг түримхэй ябуулга уласхоорондын оршон байдалые улам шахардуу шанга болгоно, Зүүн-Урда Азидахи, мүн бүхы бүмбэрсэг дэлхэй дээрэхи амгалан тайбан байдалда аюул тохёолдуулна.

Эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэжэ байһан вьетнам арадые үрэ ехэтэйгээр дэмжэхын тулада социалис гүрэнүүдэй нэгэдэмэл ябуулга хэхэнь шухала гэжэ КПСС, бусад аха дүү партинууд тоолодог. Империализмын ээрхэг түримхэй ябуулгануудай үргэдхэгдэжэ байхада өөһэдынгөө зэргые бүри нягтаар жагсаахыень бүхы оронуудай коммунистнуудые манай парти КПСС-эй XXIII съезд дээрээ уряалаа һэн. Американ ээрхэг түримхэй ябуулгада сохилто үгэхын тулада социалис оронуудай нэгэдэлые бэхижүүлхэ зорилготой алхамуудые бусад аха дүү партинууд мүн лэ хэһэн байха юм. ДРВ-дэ туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэ социалис гүрэнэй ябуулгануудые тааралдуулха зорилготой шухала үүсхэл Польшын хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин ЦК нёдондо ноябрьда таргаа, энэ асуудалаар эгээн дээдэ тушаалтадай зүблөө зарлахые аха дүү партинуудта дурадхаа. Гэбэшье манай дурадхалнууд, мүн ПОРП-гэй болон бусад аха дүү партинуудай дурадхалнууд КПК-гай хүтэлбэриин зүгһөө хүлеэн абтаагүй байшоо.

Бүхы хүсэн түгэс социалис хани нэгэдэлэй оронуудай нэгэдэмэл ябуулгын бэелүүлэгдэһэн байгаа һаа, вьетнам арадта үзүүлэгдэдэг туһаламжа һурагтүй үрэ болон нүлөө ехэтэй байха һэн. Американ ээрхэг түримхэйшүүлтэй тэмсэхэ хэрэгтэ бүхы социалис оронуудтай нэгэдэмэл фронт байгуулхын орондо, КПК-гай хүтэлбэрилэгшэд эб эмхи алдахуулха политикаяа нэтэрүүгээр үргэлжэлүүлнэ.

Вьетнам арадта Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай үзүүлдэг үрэ ехэтэй дэмжэлгэ болон туһаламжые муушалха һэдэлгэ хэхэдээ, хитад хүтэлбэри хүсэ шадалаа ехээр гаргадаг байна. КПСС-һээ, бусад аха дүү партинуудһаа «холо байхые» уряалхадаа хитад хүтэлбэрилэгшэд халаа өөһэдынгөө ороной национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө үнэн зүб тэмсэл хэжэ байһан арадуудта Советскэ Союзай, бусад социалис гүрэнүүдэй туһаламжаһаа арсана. Пекинһээ угтэһэн заабаринуудые хүтэлбэри болгохо эрилтэ үнэндөө хэнэ гээшэ.

«Американ империализмтай эсэргүүсэн тэмсэхэ нэгэдэмэл фронтые үргэнөөр байгуулха» шухала байһан тухай үгөөрөө мэдүүлдэг хитад хүтэлбэри хадаа империализмда эсэргүү тэмсэлэй гол хүшэр-хүндые бэе дээрээ даадаг хүсэнүүдтэй хамтаараа ябуулга хэхэ бүхы дурадхалнуудые буруушаахадаа, хэнтэй нягта жагсаалтай болохые хүсэнэ гээшэб? гэжэ асуухаар байна. Эдэ бүтэдэ халаа үнэндөө вьетнам арадта эсэргүүгээр США-гай хэжэ байһан ээрхэг түримхэй ябуулгые үргэдхэлгэдэ туһална.

Хитад хүтэлбэрилэгшэдэй худхаляата политика уласхоорондын оршондо мүнөө бүри элеэр харагдадаг боложо байнхай. Нэгэ талаһаа, дэлхэйн революциин аша туһые харанабди гэһэн хэбэртэй шалтаг бараад, уласхоорондын оршон байдалые таһалтаряагүйгөөр шахардуу шанга болгохо, эсэсэй эсэстэ дайнда хүргэхэ хараа шэглэл аха дүү партинуудта баадхахые тэдэнэр һэдэдэг. Пекинэй ударидагшад өөһэдөө империализмтай тэмсэлэй хажуу тээ үлэхэ зорилготой тиимэ хараа шэглэл бэелүүлдэг.

США-гай Советскэ Союзай байгуулһан али бүхы холбоое «үгсэлгэ» гэжэ баталан хэлэхэ зуураа, хитад хүтэлбэрилэгшэд хадаа капиталис оронуудтай, тэрэ тоодо США-тай харилсаагаа хүгжөөхөөр ушарые алгасан гарадаггүй байна. Японой Киодо Цусин гэжэ агентствын мэдээсэлэнэй ёһоор, КНР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр Чэнь И Японой либерально-демократическа партиин түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдэхэдөө иигэжэ мэдүүлээ. Пекин Варшаваар дамжуулан, Вашингтонтой холбоо байгуулдаг, «США-тай хэлсээ хэхэ аргагүй гэһэн һанал заабол гаргадаггүй юм». Иимэ түхэлэй мэдүүлгэнүүдые Чэнь И нэгэтэ бэшэ хэдэг. Пекинэй хэжэ байһан кампанида имагтал үгэ хүүрээр «шууяа татаһан» ушарнууд олон гээд баруун оронуудай хэблэлэй ходоодоо онсолон тэмдэглэдэг байһанда анхарал хандуулхаар. Тиихэтэй хамта Хитадай зүгһөө газарай талаар эрилтын хэгдэдэгһээ уламжалан, совет-хитад хилэ дээрэ шахардуу шанга байдал тохёолдоно гэжэ байгаад энэ хэблэл ехэ нэтэрүүгээр бэшэдэг байха юм. Хитадай мүнөөнэй политикые таарамжатайда тоолодог США болон бусад капиталис оронуудтай Хитадай аниргүйгөөр һаналаа нэгэдэдэг тухай мэдээсэлнүүдые буржуазна хэблэлэй мүнөө тараадаг болоһониинь гайхалтай бэшэ.

* * *

КПК-гай ЦК-гай өөрынгөө онсо өөрсэ хараа бодолтойгоор ябуулга хэжэ эхилһэнһээ хойшо дэлхэй дээрэ үсөөн бэшэ шухала ушар хэрэгүүд болоо. 1957, 1960 онуудта болоһон Москвадахи Зүблөөн дээрэ дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй зохёоһон хараа шугамые ажабайдал нэгэнтэ бэшэ шалтажа үзөө. Мүн хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй мүнөөнэй хараа шугамшье бодото байдалай шалгалта гараа. Энэ шалгалтын үрэ дүнгүүд тушаа хоёр ондоо һанамжа байхагүй.

Эб найрамдалай, национальна сүлөөрэлгын ба социализмын түлөө тэмсэжэ байдаг марксистско-ленинскэ партинуудай хараа шугамай гүнзэгы эшэ баримтатай, үнэн зүб, аша үрэтэй байһыень һүүлэй жэлнүүдтэ уласхоорондын бүхы байдалай хүгжэлтэ шэнэ хүсэтэйгөөр гэршэлбэ. Марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури дээрэ экономикоёо бүхы талаарнь хүгжөөхэ, бэеэ хамгаалха хүсэ шадабаряа бэхижүүлхэ, ажахыгаа хүтэлбэрилхэ ленинскэ ёһо гуримые шууд сэхээр хэрэглэхэ хараа шугамые баримталдаг социалис оронууд ехэ амжалтануудые түйлаа. Энэ ушар халаа буруушаагдашагүй баримта мүн. Зүгөөр Мао Цзэ-дунай дүримүүдые эшэ баримталһан политика КНР-эй экономикодо горитой ехэ уналга, хохидол асараа. Иимэ политикын хойшолон гэхэдэ, Хитадта промышленна болон хүдөө ажахын үйлэдбэри улам хорожо, мүнөөл үедэ 1957—1958 онуудай хэмжээндэ хүрэжэ байна гэжэ хэлэхэдэ элитэ болоно.

Империализмда эсэргүү тэмсэлые бодото дээрэнь хэжэ байдаг коммунис, хүдэлмэришэдэй партинууд өөһэдынгөө зэргэнүүдые улам нягтаар жагсаажа, эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдтэй өөһэдынгөө союзые бүри бэхижүүлжэ, социализмын нэрэ хүндые улам өөдэнь үргэжэ шадаа. Тэдэнэр Америкын империализмда эсэргүүгээр хэжэ байһан баатар вьетнам арадай үнэн сэхэ тэмсэлдэнь ашагтай, эдэбхитэй туһаламжа хүргэнэ. Тэдэнэр Европодохи аюулгүй байдалые бэхижүүлхын тула нэгэдэмэл фронт болон тэмсэжэ, Америкын, Баруун Германиин империализмын аашанuудта харюугай сохилто үгэнэ. 1957 оной Деклараци, 1960 оной Мэдүүлгэ дотор тодорхойлогдоһон хараа шугамые баримталдаг социализмын оронууд национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнтэй бүри нягтаар жагсанхай, тэрэнэй шэнэ амжалта түйлахадань туһална.

Тиихэдэнь Хитадай хүтэлбэрилэгшэд энэ үедэ уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые таһалха үзэгдөөгүй муухай ябуулгые дэлгэрүүлээ. Тиигэжэ антиимпериалистическэ фронтын хүсэнүүдэй тэмсэлдэ бодото дээрээ һаад хэнэ гээшэ.

«Ямаршье аргаар зорилгоёо дүүргэхэ» гэһэн гуримые хүтэлбэри болгон, КПК-гай ударидагшад политическэ тэмсэлэй эгээн лэ зэрлиг муухай арга дүрэнүүдые өөрынгөө зэбсэг болгонхой. Тэдэнэр өөһэдынгөө тала баригшадые ухаа оногүй түргөөр сугтлуулжа эхилээ. «Дэлхэйн революционно арадууд түрүүлэгшэ Маое тойрон нягтаар жагсаа» гэһэн шэнгеэр Пекиндэ бэшэнэ. Теэд аха дүү партинуудай олонхинь Хитадай ударидагшадай мүнөөнэй хараа бодолые эрид шууд буруушаана гэжэ баримтанууд гэршэлнэ.

Марксистско-ленинскэ партинуудһаа «эмхидхэлэй талаар амяарлаха» гэһэн КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэнтэ бэшэ хэһэн уряанууд халаа КПК толгойлогшотой партинууд болон бүлэгүүдэй нэгэдэл байгуулха гэһэн зорилготой байгаа. Зүгөөр ушар хэрэгүүдэй саашадаа хүгжэхэ бүринь коммунис хүдэлөөндэ тэдэнтэй нэгэдэхэ хүн үгы гэжэ улам элитэ болоо. Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй үгэдэ ороод, ондоо хүнэй ухаагаар хүдэлмэришэн ангида харша үзэл бодол тараажа байһан, нэгэдэл таһалдуулха ябуулга хэдэг бүлэгүүд олониитые хабаадуулһан организаци боложо, орон доторойнгоо хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ ямар нэгэн һуури эзэлхэ хуби заяагүй байшоо. Һүүлэй үедэ тиимэ организацинуудта арсалдаан эхилжэ, тэдэнэй олониинь таража эхилээ.

Уласхоорондын демократическа организацинууд болохо Эб найрамдалай бүхэдэлхэйн Совет, Профсоюзай бүхэдэлхэйн Совет, эхэнэрнүүдэй; залуушуулай, мүн бусад нэгэдэлнүүдтэ өөрынгөө хиналтые тогтооход гэһэн хитад хүтэлбэрилэгшэдэй һэдэлгэ амжалта асараагүй. Эдэ организацинуудта олониитэһээ таһаранги байха шэглэл олгуулха, ажал ябуулгын оройдоо таарамжагүй лозунгнууд болон онол аргануудые баадхаха гэһэн һэдэлгэнь эрид буруушаагдаа.

Национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн тушаашье хитад хүтэлбэрилэгшэдэй һанамжа бүтээгүй. Национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ Хитадай политикын бүтээгүй, мүн тэрэ политикые гэдэргээ харангүйгөөр дэмжэгшэдэй ябуулгын буруутаһан ушар залуу национальна гүрэнүүдтэхи, революционно-демократическа партинуудтахи түрүү хүсэнүүдые һэримжэ ехэтэй байхые баадхажа, Пекинэй хүтэлбэрилэгшэдэй хараа шугамай аюултай байһыень ойлгон абахадань тэдээндэ туһалаа. Энээнэй ашаар Азиин, Африкын, Латиин Америкын оронуудта хүтэлбэрилхы үүргэ эзэлхын орондо (энээниие КПК-гай хүтэлбэрилэгшэд тогтооход гэжэ оролдоо һэн) КНР-эй нэрэ хүндэ эрид доошоо бууһан юм.

Уласхоорондын коммунис, сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ эсэргүүсэн, Хитадай компартиин можо болон таһаржа байһан баримта хараадаа абажа, Мао Албаниин ажалай партиин съездэдэ амаршалга хүргэхэдөө бүхы социалис дэлхэйдэ эсэргүүсэн, иигэжэ мэдүүлбэ: «Биднэр можо боложо, амяарлагдахаһаа айнагүйбди». КНР болон Хитадай Компартиие можо болгон амяарлуулха гэһэн энэ хараа шугам болбол пролетарскэ интернационализмын юрэнхы эрилтэнүүдые хэрэглэхэгүй гэһэн һэдэлгые илангаяа эли тодоор харуулна. Энэ хараа шугам болбол мүн хитад арадай эрилтэнүүдтэ эсэргүү юм. Марксистнууд-ленинецүүд али нэгэн социалис орониие амяарлан таһалха ябадалые дэмжэхэ ёһогүй юм. Тиимэ ябадал болбол энэ орониие социалис хани харилсаанһаа таһалха, социализмын оронуудые бэе бэеһээнь таһалдуулха гэһэн зорилготой гээшэ.

Советскэ Союзда, мүн бусад социалис оронуудта эсэргүүгээр хэжэ байһан Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй тэмсэл, коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые таһалха ябуулга, дотоодын ба гадаадын политикын бурууталга хойшолонгүй байха аргагүй байгаа. Хитадай хэблэлэй мэдэрһэнэй ёһоор, энэнь партийна кадрнуудай, интеллигенциин дунда, армида, мүн үргэн ниитэ хитад арадай дундашье буруушаалгые үүдхэһэн байна.

Иимэ оршон байдалда Мао Цзэ-дун, тэрэнэй бүлэглэл партийна олониитын һанамжые хараадаа абажа, алдуутай хараа шугамаа хубилтахын орондо, энэ хараа шугамаа саашаданһ бэелүүлхэ замда орожо, тэрэнээ эгээл муу муухай хойшолондо хүргэбэ гээшэ. Энэ заманьдань партийна эдэбхитэд, партиин кадрнууд гол һаалта болоно гэжэ тэдэнэр тоолоһон байна.

Советскэ Союзтай, социализмын бусад оронуудтай нэгэдэлээ таһалха хараа шугам Хитадта өөртэнь ехэ хоро хүргэхэ гэжэ революциин һургуулиие гараһан партийна кадрнууд. Һүүлэй үедэ хэгдэжэ байһан антисоветскэ ябуулгануудай боложо байгаашье һаань, бүри ехээр ойлгожо эхилээ гэжэ Мао Цзэ-дун, тэрэниие тойрогшод хараадаа абангүй байжа шадахагүй байгаа. Советскэ Союз США хоёрой ямар нэгэн «хэлсээн» тухай, манай орондо «капитализмын дахинаа бии боложо байһан» тухай худал хуурмаг үгэнүүдээр партийна кадрнуудые мэхэлхэнь бэрхэтэй байгаа. Эгээл тиимэ дээрэһээ Мао Цзе-дун, тэрэнэй бүлэг хүнүүд партиин кадрнуудые, хүдэлмэришэн ангиин эрхим түлөөлэгшэдые, интеллигенциин түлөөлэгшэдые муушалха, бута сохихо хараа шугам баримталһан байна. Тиихын тула тэдэнэр һуража байһан залуушуулые, сэрэгэй-захиргаануудай хүдэлмэрилэгшэдые хэрэглэһэн юм.

Өөрынь хараа шугамда хэлэжэ байһан эсэргүүсэлтэтэй ушархадаа Мао Цзэ-дун, тэрэнэй тала баримталагшад гүрэн доторoo партиин хүтэлбэрилхы үүргые унагааха ябадалһаашье арсаагүй. Нэгэн адли үзэл бодолтоной, социализмын үзэл сурталые бэелүүлхын түлөө шууд сэхэ, ушар ёһо мэдэхэ тэмсэлшэдэй организаци байһан Коммунис партиие Мао Цзэдунай хүсэл бодолые бэелүүлхэ үгэ дууласатай, тэдэртээ харадаттүй зэбсэг болгохо гэжэ оролдоно. Марксизм-ленинизмын гол ёһо гуримуудай түлөө, партиин доторой ажабайдалай ленинскэ нормонуудай түлөө тэмсэхэ гэһэн хүнүүд партиһаа гаргагдана.

Хитадта «соёлой революци» гэһэн тэмдэг доро үнгэргэгдэжэ байһан үйлэ хэрэг бодото дээрээ тиимэ революцитай ямаршье холбоогүй юм. Соёлой революци болбол социализм байгуулжа байһан ямаршье ороной шухалын шухала зорилго болодог. Тэрэ халаа Хитадташье шухала хэрэгтэй юм. Ушар юуб гэхэдэ, тэндэ олон миллион хүнүүд үзэг бэшэг мэдэхэгүй, мэргэжэлтэй научно-техническэ кадрнууд ехээр дуталдана. Бүхы арадай соёл культурын хэмжээе дээшэлүүлхэ, ажахыгаа хүтэлбэрилхэ кадрнуудые хүмүүжүүлхэ гээшэ партиин ябуулдаг соёл сурталай хүдэлмэриин шухала тала болодог. «Капитализмын үлөөһэн бүхы культурые абажа, тэрээнһээ социализм байгуулха хэрэгтэй. Бүхы наука, техникэ, бүхы эрдэм һургаал, искусство абаха шухала. Энээнтүйгөөр биднэр коммунис обществын бүхы ажабайдалые байгуулжа шадахагүйбди» гэжэ В. И. Ленин бэшээ һэн. (Зохёолнуудай бүхы суглуулбари, т. 38, 55 хууд.). Обществын имагтал эгээн түрүү, ушар ёһо мэдэдэг отряд байһан, тулаадаа парти энэ хэрэгые толгойлжо амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадаха юм гэжэ тэрэ эсэшэ сусашагүйгөөр дабтадаг һэн. Хитадта бэелүүлэгдэжэ байһан кампани тушаа хэлэхэ болоо һаа, тэрэ халаа удхынгаа, өөрынгөө онол аргануудай талаар В. И. Ленинэй һургаалһаа тад ондоо юм.

Һүүлэй хэдэн һарын туршада Хитадта провинцинуудай, городуудай, промышленна предприятинуудай болон дээдэ һургуулинуудай, центральна болон провинцинуудай газетэ, журналнуудай партийна комитедүүд «шэнээр эмхидхэгдэһэн» гү, али бута сохигдоһон байна. Партийна организацинууд мүнөө олон ушарта «хүдэлмэришэ бүлэгүүдээр», «соёлой революциин комитедүүдээр» һэлгэгдэнэ. Партийна, гүрэнэй олон тоото хүдэлмэрилэгшэд, наука, литература болон искусствын ажал ябуулагшад «хара бандидууд», «баруунай үзэл баримталагшад», «ревизионистнууд» гэжэ нэрлэгдэнхэй. Иимэ нэрэнүүдээр тэдээндэ табиһан бодото зэмэеэ нюуха гэжэ һэдэнэ. Олон коммунистнууд, соёл культурын ажал ябуулагшад Мао Цзэ-дунай бэелүүлжэ байһан хараа шугамые зүбшөөгөөгүй байһан тухайнь эндэ хэлэгдэнэ. Энэ хараа шугамай хүшэр хүндэ хойшолонгууд тэдээндэ һайса мэдээжэ гэжэ Хитадай хэблэлһээ элитэ болоно.

Тиихэдэ Советскэ Союз тээшэ заахашье талархал гаргаһан хүнүүд хабшалта хаалтада ородогынь ушартай.

Сэбэрлэлгын энэ кампанида олониитын, дороһоо гараһан хүдэлөөнэй шэнжэ оруулхын тула энэ хүдэлөөндэ «улаан сахюулшад» гэдэгүүд—Мао Цзэ-дунда хэмжээгүй шүтэн һүгэдэлгын ба һаймһаралгын оршон байдалда, зүндөө аашалалгын, национализм ба антисоветизмын оршон байдалда хүмүүжүүлэгдэһэн 14—18 наһатай эдир үхибүүд хабаадуулагданхай. Тэдэниие бодото дээрээ армиин ба аюулгүйе сахиха гүрэнэй органуудай хүтэлбэрилэгшэд хүтэлбэрилнэ.

Хитадта боложо байһан ушар хэрэгүүд тон орёо ба зүрилдөө ехэтэй. Тиимэшье һаань, Мао Цзэ-дунай, тэрэниие тойроһон хүнүүдэй националис ёһоной, барга бүдүүлиг, дээрэлхүү ёһоной хараа шугам Хитадай арадта ехэ хохидол ушаруулна, орон дотор революциин түйлаһан олон түйлалтануудта аюул тохёолдуулна, бүхы коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлдэ, империализмда эсэргүү тэмсэлэй хэрэгтэ горитой ехэ хоро хүргэнэ гэжэ мүнөө элитээр мэдээжэ болонхой. Энэ ушар болбол Хитадай агууехэ революциие амаршалһан хүнүүдэй, империализмда эсэргүү тэмсэлдэнь, социалис байгуулалтадань хитад арадта туһаламжа хүргэлгые өөрынгөө нэн түрүүнэй уялга гэжэ тоолоһон хүнүүдэй, хитад коммунистнуудтай ходоодоо нэгэдэлтэй, хани барисаатай байхые эрмэлзэһэн хүнүүдэй гүнзэгы гэмшэл, һанаатаа зобохо ябадалые үүдхэнтүй байха арганьгүй юм.

* * *

Хитад—агууехэ орон, тиимэһээ энэ орондохи социализмын байдалай һуларха ушар уласхоорондын революционно хүдэлөөндэ муугаар нүлөөлхэнь ойлгосотой. Хитадта боложо байһан ушар хэрэгүүдэй хойшолонгуудые буржуазна пропаганда халаа бүхы дэлхэй дээрэхи социализмын үзэл сурталые бузарлан муушалхын тула хэрэглэнэ. Галаадынгаа политикада Хитадай ябуулжа байһан бүтэшэгүй аашанууд илангаяа аюултай юм. Эдэ бүгэдэ хитад арадта өөһэдтэнь хоро хүргэнэ.

Империализмда эсэргүүгээр тэмсэжэ байһан бүхы революционно хүсэнүүдэй нэгэдэлэй аша туһа болбол националис ёһоной, антисоветскэ политикые дабаха, марксизм-ленинизмые хазагайруулжа, тэрэниие маоцзэдунизмын үзэл бодолоор, практикаар һэлгэхэ һэдэлгые дабан гараха эрилтэ табина.

Советскэ Союзай Коммунис парти коммунис хүдэлөөндэ, социалис ёһоной хани барисаанда КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдэй политикаар байгуулагдаһан бэрхэшээлнүүдые дабахын тула өөрынгөө талаһаа бүхы юумэ хэхээр эрид шиидэнги. КПСС бусад коммунис болон хүдэлмэришэдэй партинууд шэнги марксизм-ленинизмын үзэл сурталые, пролетарскэ интернационализмые хэлбэришэгүйгөөр хамгаалхаар бүрин шиидэнги.

КПСС-эй XXIII съезд дээрэ ЦК-гай хэһэн Тоосоото элидхэл дотор заагдаһанай ёһоор, коммунис зэргэнүүдые жагсаахын тула марксистско-ленинскэ һайн үндэһэ һуури—1957, 1960 онуудта аха дүү партинуудай Зүблөөнүүдээр зохёогдоһон генеральна хараа шугам бии юм. Совет хүнүүд хитад арадта, хитад коммунистнуудта гүнзэгы хүндэтэйгөөр хандана. Биднэр революционно тэмсэлэй ехэ дүй дүршэлтэй баатар хитад арадтай һанал нэгэтэйбди.

Ёһото интернационалистнууд болодог биднэртэ Хитадай революциин түйлаһан түйлалтанууд үнэтэй сэнтэй юм. Эсэсэй эсэстэ манай партинууд, манай арадууд ниитын агууехэ революционно хэрэгэй түлөө тэмсэлдэ нэгэ зэргэдэ ябаха гэжэ биднэр батаар этигэнэбди.

Дэлхэйн коммунис хүдэлөөн шанга туршалгануудтай нэгэнтэ бэшэ ушарһан юм. Энэ хүдэлөөн болбол коммунизмын шэнэ илалтануудай аша туһада марксизм-ленинизмын агууехэ тугые хамгаалхаар түгэс хүсэтэй, мандан хүгжэхэ шадалтай юм.

(«Правда» газетын ноябриин 27-ой номерһоо абтаба).

НИИСЛЭЛ ХОТО ХАМГААЛАЛСАҺАН ХҮН

«...Дайсанай Москва руу добтолһон түрүүшын үдэр—ноябриин 16-да генерал Панфиловай дивизиин хорин найман гвардеецүүд Дубосеково разъезд шадар алдарта баатаршалга гаргаба. Москва шадарай фронтын бүхы участогууд дээрэ, энээ руу шэглэһэн бүхы харгы дээрэ хэдэн мянган бусад сэрэгшэд үдэр бүхэндэ баатаршалга харуулна» гэжэ уншажа байһан номойнгоо нэгэ бүлэг дүүргэнэ. Оройшье болошоо, үглөөдэр үглөөгүүр эртэ гэдэргээ, номоо орхихо гэжэ байгаад Шаракшанэ гэһэн нэрэ обёоржорхибо. Юу харажархиба гэшэйб гэжэ гайхаба.

Вера номоо гараадаа дүтэ абаашажа хараба: «Ноябриин 30-ай һүни фашис сэрэгшэдэй добтолго хэжэ эхилһэнэй һүүлдэ хоёр долоо хоноод байхада Бородино дивизи Истр городһоо Волоколамска орохон харгыгаар гэдэргэ сухарибан. Тиигэжэ томо заводой һуурин—Снегири гэжэ газарта дайсаниие тоттоохо сэрэгшэдые үлөөһэн байба.

Хамагай һүүлдэ Шаракшанэйн батальон сухарба. Тэрэ батальон үүр сайха үеэр Снегири тосхониие орхихо гараба» гэһэн мүрнүүд уншагдаа.

Вера хадаа Шаракшанэ гэһэн фамили ном дээрэ хаанашье харагүй байһан. Бүри ехээр һониргохоо, уншалгаа үшөө саашань үргэлжэлүүлбэ: «Дайн хаа таанкнуудай нэрээ. Дайсадай танкнуудай добтолго зогсоогдобо: дайсанай хоёр машина галдуулба. Бусад танкнуудынь хоноор соогуур гэдэргээ эрьен сухарба. Тэрэ хоноор жалгын дундуур гараһан харгын хоёр талаһаа манай сэрэгшэд дайсаниие хабшаад, тэдэниие урагша табихагүй. Оношо газарайнгаа хаалгахаа, дайсанай ябаган сэрэгүүд харгы руу хэбтээ. Шаракшанэйн командалһан батальон тэдэниие хайра гамгүй үгы хээ...»

Вера ооршиинхэ ахаа Владимир Шаракшанэ гэгшые нюдөөр эсэ харахан һэмээн һанана. Үйлээр бэртэй, тэрвэ солбоо, хүхюу һайн зантай һэн. Үхибүүн ябаһаниинь һанаандаа ороно. Тиихэ үедэ гэртэхиниинь Эрхүүгэй областиин Алайрай аймагай Жалгай нютагта һуулан. Эсэгэнь эртүүр наһа баража, эхэнь Будаанай табан үхибүүдээрэ: Ардунай, Владимир, Анна, Валентина, Вера гэгшэдтэеэ үлэһэн байгаа. Тэрэ хадаа 1923 он һэн. 1930 ондо энэ бүлэ «Красный путиловец» колхоздо ороо.

Тэрэ гэһээр удаан саг үнгэрөө. Вера ахаяа һайса һанана.

«Магад Владимир бэшэ, ондоо Шаракшанэ байжа болоо. Ном дээрэ юуншье гэжэ бэшээ,» боложо» гээд Вера бодоно. Тиигэжэ байтараа номойнгоо хабтаһанай гаршаг хараба: Михаил Бубеннов. «Белая береза». Роман гэһэн байгаа.

Гэбэшье Шаракшанэ гэһэн нэрэ һанаанһаа абажа бэшэгдээгүй байхан. Тэрэ хадаа үнэхөөрөө Шаракшанэ Владимир Ильич, 426-дахи стрелково полкын батальоной командир байба. Һүүлээ тэрэ урин зохеолшо Михаил Бубеннов бэшэг бэшэхэдээ энээн тухай мэдээсэв. Бубеннов Владимир Шаракшанэ тэниха, 1943 он хүрэтэр тэрээнтэй хамта фронт дээрэ ябаһан байгаа. Хайрэн тэрэ бэшэгэнь үгы болгогдошоһон байна. Тиигэжэ тиинтэр бухэд документ болон бэшэгүүд хадагалаатай байһан бүүн, Буряад арадай энэ эрхим хүбүүн, эрэлхэг зоригто командир айхабтар бархэшэагдтай үедэ Эхэ оронойнгоо түлөө ами наһаяа үгэһэн тухай мэдээ ара гэдэ документ ба бэшэг олгоно.

Үнэмшэлгэ, справка, фото-зурагууд, Владимир Шаракшанэйн һамгань Анна Григорьевна тэдэниие сүүмэх соонһоо сүмөөхэнөөр гаргажа стол дээрэ табина.

1930 он. Владимир рабфакта һураа. 1932 ондо Улаан-Үдын паровозоремонтно хүдэлөө. 1935 ондо паровоз-вагонно заводой слесарь байһан. Харин гэхэдэ, сэрэгэй хубсаһатай, һэмнэ эүүһэн Бурка полкын младша сержант. Владимир Шаракшанэ дайе Перемышле шадар хилэ дээрэ угтаа.

Тетрадиин шарлад гэһэн хуудаһан дээрэ каранлашаар яаража бэшэһэн бэшэг: «..Дүрбэн часта бомбодожо эхилбэ. Дүрбэдэхи үдэртэнь шанга дайнда оробобди. Амиды үлэхэб гэжэ һанаагүйб. Хүнүүдые хойноо дахуулжа ябаһаар бүһэлэгдэшообди. Дайгаар арай гэжэ амиды тарагдаба. Ойро зуура амарһанайнгаа һүүлээр дайнда дахин оробобди.

Командовани намайе хайра шагналда хүртөөхые табяа. Теэд тэрэниие абажа амжагдабагүй. Дайнда ороод, дахин бүһэлэгдэшообди. Мүнөө Черниговскэ областьдо ябанабди. Хүндэхэн байгаа. 17 хоног соо дайсанай тылдэ ябагдаа. 1000 гаран километр үдэр, һүнигүй ябагдаба. Хоёр хоног соо эдеэлэгдээгүй. 1941 оной октябриин 4-дэ бүһэлэлгэһөө гарагдаба. Командирнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ курсада намайе эльгээбэ. Шэнын нэгэнээр дахяад фронт ошогдохонь».

Анна Григорьевнагай эдэ мүрнүүдые гурбан хүбүүдтээ уншажа үгэхэдэнь, үхибүүдынь ехээр баярлаа. Тэрэ үедэ Владимир Шаракшанэ фашистнартай Москва шадар гардалдажа байгаа.

Москва хүрөөдүй ябаһан үень. 1941 оной «Красная Звезда» газетэдэ толилогдоһон «Ородой шэн габьяа, эрид зориг» гэһэн статья хайшалжа абаһан мүрнүүд соо: «Нүхэр Шаракшанэйн подразделениин сэрэгшэд дайсанай добтолгые гэдэргэ сохин, 200 немецүүдые үгы хэбэ» гэжэ бэшэгдээ.

1942 ондо иимэ мэдээ абтаба: Ржев шадар шархаташооб. Һүүлээрнь бэшэг удаан ерэбэгүй. Анна Григорьевна бэшэг ходоодоо бэшэжэ, нүхэрөө баярлуулаа. Гурбан үхибүүдээр байха гээшэ бэрхэтэйшье һаань, «һайн байнабди» гээд лэ дуулгадаг байһан.

Дахяад бэшэг ерэбэ. Владимир тэрэниие 1944 оной февралиин 12-то бэшэһэн байгаа. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ: «Дайлалдажа байгаа армиһаа амар мэндэ. Даб дээрэ амиды мэндэ, ямаршьегүй һайн ябанаб. Хаана ябаа һэмбиб, тэрэ шэглэлдээб. Бэем һайн. Майор зэргэтэй болооб. Батальониие командалагдана. Хүбүүдни хэр ехэ боложо байнаб? Славик һургуулида ябана гү? Анна, үхибүүдээ һурга. Тэдэнээ һайнаар хара. Даб дээрэ дайшалхы ябадал хэдээгүй. Удахагүй дайсаниие бута сохихобди...».

Анна Григорьевна энэ бэшэг 1944 оной мартын 6-да абаһан байна. Удангүй үшөө нэгэ бэшэг ерээ. Тэрээн соонь фото-зураг, грамота, Аннын бэшэһэн бэшэг байһан. Хойноһоонь мэдээсэл абтаба: «426-дахи стрелково полкын стрелково батальоной командир майор Шаракшанэ Владимир Ильич шархатаад, тэрээнһээ боложо, 1944 оной мартын 6-да наһа бараа...».

Москва—Минск ошоһон түмэр замай магистралиин 501-дэхи километртэ, харгын хойто хажуу тээ 100 метр шахуу зайда солдадуудай хүүрэй дунда табан хушуу дээрээ хадуулһан бишыхан хүшөө байдаг. Тэрэнэй доро Советскэ Белоруссиие фашис булимтарагшадһаа сүлөөлхын түлөө байлдаанда эрэлхэг зоригтойгоор унаһан буряад майор Владимир Шаракшанэ—Москвае хэдэн мянган совет хүнүүдтэй хамта хамгаалалсаһан солдадай, түрэл Буряадһаа оло мянган километр холо ябатараа ами наһаяа алдаһан солдадай, наһанайнгаа хахадые эдлэһэн солдадай бэе хүдөөлүүлэгдэнхэй. Тэрэ оройдоо 30 наһандаа ами бэеэ арад зонойнгоо, Эхэ оронойнгоо түлөө үгэһэн байна.

Хэрбээ Москва—Минск ошоһон харгыгаар ябаа гээшэгшэ һаа, 501-дэхи километртэ вагоной сонхоор хараа һаатнай тэрэ хүшөө харагдаха. Ородой заншалаар Буряадай энэ хүбүүе хүндэлэн доро дохихыетнай гүйнаб.

Н. НИКОЛАЕВ.

Москва шадарай газар нютагууд уруу дайсанай добтолон орохо үедэ партизануудай отрядууд байгуулагдаһан юм. Арад зоной зүгһөө харюу сохилто үгэгшэдэй зэргэдэ ороходоо партизанууд иимэ тангариг үгэдэг байгаа: гитлеровскэ булимтарагшадһаа Эхэ оронойнгоо сүлөөлэгдэтэр буу зэбсэгээ гарһаа табихагүйбди. Зураг дээрэ: партизанууд дайшалхы даалгабари дүүргэхэеэ ошожо ябана.

ТАСС-ай фотохронико.

ШЭНЭ КИНО

«НАРА ХАРААГҮЙ НАҺАН»

Ажалайнгаа хэрэгээр ябаһан санитарна машинын жолоошон Акрам бусалгандаа доктор Раджабовай һамгые машинадаа һуулгалсажа, Ташкент хүрэтэр абаашаха байба. Хэрэгээ бүтээжэ дүүргээд, Акрам докторой байрада ерэхэдээ, табан жэлэй урда тээ танилсажа, бэе бэедээ дурлалсаһан өөрынгөө инаг хайрата басаган Сурайятай уулзашана. Табан жэлэй урда тээ Акрам барилгын институтда хоёрдохи курсада һуража байһан. Хүдөөлэ нүхэдтэйгөө хамта ажаллахаа гараһан Акрам хоёр үдэрэй табилга абаад, гэртээ хариха тэжэ түмэр харгын станци ошожо ябатараа, аадарта сохюулжа, талын дундахи хуушан сарай доро орохо баатай болоо һэн. Тэндэнь баһал борооһоо хороһон Сурайя байгаа бшуу. Хүдөөдэ хлопок хуряалгада туһалалсахаяа ерэһэн Сурайя мүн лэ хоёрхон үдэрэй табилга абаад, дулаан хубсаһаяа асархаа гэртээ харижа ябаһан байгаа. Тиигэжэ урагшатуйдэһэн хоёр танилсаа бэлэй. Сурайя тиихэдэ медицинскэ институтда һуража байһан тухайгаа хөөрөө һэн. Хүхюун абари зантай, залуу сэбэр басаганда Акрам абаһаар дурлаа. Мүн һайн һайхан сэдьхэлтэй Акрамдашье Сурайя дурлаа. Бороотой харанхы тэрэ һүни эдэ хоёрой хоорондо инаг дуранай арюун мэдэрэл анха тиигэжэ мүндэлһэн байгаа. Хойто үдэрынь хахасаха дээрээ тэдэнэр түмэр харгын станци дээрэ хоёр хоноод бусахадаа уулзахабди гэжэ хэлсэбэ. Теэд тэдэнэр болзоото үдэртөө уулзажа шадаагүй. Тэдэнэй хуби заяан хоёр ондоо харгыгаар һалан ошобо. Юундэ дахин тэдэнэр уулзаагүйб? Хэн энээндэнь зэмэтэйб? Энэ асуудалда И. Прут гэгшын хабаадалгатай Учкун Назаровай сценаряар авторайнь табиһан «Нара хараагүй наһан» («Жизнь прошла ночью») гэһэн фильм харюусана.

Урдань залуушуул эхэ эсэгынгээ хэлэһээр лэ гэрлэжэ һуудаг һэн. Тиигэжэ басагаяа гү, али хүбүүгээ хүсөөр дурагүй хүнтэйнь хамтаруулдаг байһаниинь мэдээжэ ааб даа. Теэд инаг дурагүйгөөр гэрлэһэн хоёр ямар жаргал эдлэжэ һууха һэм. Хэды сэсэншье, хэды сэбэршье хүнтэй инаг дурагүйгөөр гэрлээ һаа, эбтэй һайхан һуухагүйл ха юм. Дуран тээшэ хүн түрэлтэнэй дунда мүндэлһэн эгээн һайхан, эгээн нангин мэдэрэл мүн. Теэд энээниие ойлгодоггүй эхэ эсэгэнэр үри үхибүүдээ өөһэдынгөө һанаагаар тэрлүүлжэ, хэды ехэ зоболон ушаруулдаг байгааб? Мүнөө саг ондоо болоо. Хүн зүрхөөрөө бэе бэеэ ололсожо, дурлалсан хамтаржа һууна. Тиигэбэшье хуушан сагайнгаа зоболонто ёһо заншалые үлөөшье орхёогүй эхэ эсэгэнэр байһаар. Эгээл иимэрхүү хуушан сагай хорото үлэгдэлые тус фильм Сурайя басаганай гашуудалта хуби заяагаар харуулха зуураа, таһа шүүмжэлнэ. Хүдөөһөө гэртээ ошомсоороо, хэды дурагүйшье һаа, үбшэн эхынгээ урдаһаа эсэргүүсэхэ аргагүй байһандаа, Сурайя өөрынгөө багша Раджабовта хадамда гарана. Раджабов ухаатай сэсэн, сэбэршье, эрдэмтэй, үшөө Сурайягай эхые үхэлтэ үбшэнһөө аргалһан хүн. Сурайя ягаашье һаа тэрээндэ дурагүй. Теэд эхэнь хайратай үгэнүүдээрээ басаганайнгаа сэдьхэлые үбдэхөөн, дурагүй хүнтэйнь гэрлүүлжэ шадана. Тиигэжэ тэрэ өөрынгөө һанаае амаруулхадаа, үшөө ажаһуужа үрдеэгүй байһан басаганайнгаа саашанхи наһанай ябадалда хэды зоболон асарһанаа ойлгоогүй бшуу. Тэрэ өөрөө ажаһууха бэшэ, харин басаганиинь ажаһууха. Нэгэ заахашье бодожо үзэхэ байгаа ха юм. Раджабовтай хамтаржа һууһанһаань хойшо Сурайя жаргалтай байһанаа һананагүй.

Энээгээр фильм гансашье хуушан сагай хорото үлэгдэл баримталдаг байһан эхые шүүмжэлээ бэшэ, мүн инаг дуранайнгаа түлөө, өөрынгөө эрхэ байдалай түлөө тэмсэнгүй, эдэ бүгэдэндэ дан һулаар хандажа, ами наһандаа хохидол ушаруулһан Сурайяе шүүмжэлнэ бшуу. Фильм дотор нэгэ иимэ ушарал бии. Акрам Сурайя хоёр Ташкент ошожо ябахадаа, заахан аша басагаяа дахуулһан, уйланги нюдэтэй эхэнэрые машинаараа хүсэжэ ерэнэд. Тэрэ эхэнэр басаганайнгаа дурагүй байтар, бригадирай хүбүүндэ хүсөөр хадамнахаа һанаһан байгаа. Теэд басагаиин эгээл түрын болохоо байтар, хуушан ёһо заншал эбдэн, өөрынгөө инаг дуратай тракторист хүбүүнтэй тэрьедэшоо гэжэ тэрэ уйлан байжа хөөрэнэ. Акрам тэрэниие машинадаа һуулгаад, нэгэ хэды саашаа ябажа байтараа, юунһээшье айнгүй инаг тракторист хүбүүнтэйгээ тэрьедэһэн омог басагые хүсэнэ. Эхэнь басагаяа хүсэһөөр уйлажа байжа, эгээл Сурайягай эхэдэ адляар һөөргөө бусахынь гүйжа ороно. Теэд хэлбэришэгүй эрид хатуу зантай тэрэ басаган эхынгээ үгэдэ ороногүй, өөрынгөө дуратай тракториcттай саашална. Эдэ бүгэдые хоёр нюдөөрөө хаража, машинын кабина соо һууһан Сурайя тэрэ басагаар омогорхоно, өөрынгөө алдууе хожомдожо ойлгоһондоо голхорно. Энэ ушарал өөрынгөө эрхэ байдалай түлөө, хүн түрэһэн бэеынгээ түлөө, инаг дуранайнгаа түлөө тэмсэхэ гэжэ уряална бэшэ аал?

Тус фильм гансал энээгээр дүүрэшэнэ бэшэ, харин ажабайдалай шухалын шухала асуудалнуудай нэгые шиидхэнэ. Зарим хүнүүд эхэнэр хүн һуража яахаяа зобохо юм, хадамда гарахадаа гэр бүлэдөө һанаашархаад, хаанашье ошохоо болишодог, тиихэдэ һураһан юумэниинь хии талаар хосорно бэшэ гү гэжэ хэлсэдэг ха юм. Сурайя хадамда гарахаһаа түрүүн хирург болохоб, хүн зоной элүүр энхэ байхын тула бүхы ами наһаяа зорюулхаб гэжэ бододог һэн. Теэд хадамда гарахатайнь хамта хүлһөө гаргажа мүнгэ ехые олодог үбгэниинь шамайе үлдэхөөхэ, дааруулхагүйб, ажал хэжэ зобоһонойш хэрэггүй гэжэ саашадаа һурахыень болюулһан, ажал хэхыень хориһон. Тиигэжэ тэрэнэй ерээдүйн ажабайдал тухай һанажа ябаһан бодол үзэсхэлэнтэ һайхан зүүдэн мэтээр үнгэрнэ. Хүн эдир залуу ябахадаа, гоё һайхан тухай бододог, саг жэлэй ошохо бүри тэрэ бодолынь мартагдадаг гэжэ Сурайя һанаагаа заһана. Хэрбээ эдир залуу наһанайнгаа эрмэлзэл хүсэл орхёогүй ябаһан Акрамтай Сурайя ушараагүй һаа яаха һэм? Хэды хүндэ хүшэр байдалтайшье һаа, Акрам институтдаа хаягүй, заочноор һуража байһан тухайгаа Сурайяда хөөрэнэ. Акрам өөрынгөө инаг дуранай дахин хэзээдэшье бусажа ерэлтэгүйгөөр ошон ошоһые һайн мэдэнэ. Тиигэбэшье буруу харгыгаар ошоһон, ядарал зоболондо дайратдаһан инаг хайрата нүхэртөө туһалхые тэрэ оролдоно. Урдынхи гоё һайхан бодолыень дахин һэргээнэ. Ажабайдал гээшэмнай газар дэлхэйн бэлэн ашаг туһада найдаад, эбяагүй һууха гэһэн бэшэ, харин өөрөө ажалаараа бэеэ харуулха, хүн зоной аша туһада заахашье өөрынгөө хубитые оруулха гэһэн удхатай гэжэ ойлгуулна. Һүүлэй һүүлдэ Сурайя эдэ бүгэдые ухаанайнгаа оёорто шүүжэ, саашадаа иигэжэ ажаһуужа болохогүй гэжэ ойлгоходоо, үбгэнэйнгөө һанал бодолһоо арсажа, өөрынгөө наһанай зүб харгыда орохо һанаатай ажалша хүхюу зоной дунда хүдхаран, фильмын дүүрэхэдэ саашалан ошоно.

Тус фильм табигшад ажабайдалай һайн муу талые зэргэсүүлэн, эли тодоор харуулхые яһала оролдоо. Гол рольнуудта наадаһан С. Нарбаева (Сурайя), Г. Реджеметов (Акрам) гэгшэд хамаг бэлиг шадабаряа тарган, өөрынгөө геройнуудай образые этигэмээр харуулжа шадаа.

В. ТУЛАЕВ.

МАНАЙ АЙЛШАД

Украинын ССР-эй эстрадна бригада Улаан-Үдымнай ород драмын театрта концертнүүдые үгэжэ эхилбэ. Тэдэнэр олон тоото номернуудаараа харагшадые баясуулна. УССР-эй габьяата артист К. Яницкий гэгшэ илангаяа амжалтатай. Тэрэнэй программада Е. Евтушенкын шүлэгүүд, Р. Виккерсын новеллэнүүд, мүн бэшэшье номернууд бии.

Ф. Брилллнин украин дуунуудые оркестр гүйсэдхөө. Шог хатарые хүнүүд ехэ һонирхоо.

Энээнэй урда тээ энэ бригада Сибириин шэнэ барилгануудаар дээгүүр ябаа. Аяншалгань манай эндэ дүүрэхэ юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. УССР-эй габьяата артист К. Яницкий, 2. Программын нэгэ номер.

С. ДОРЖИЕВАЙ фото.

ХИЛЫН САANAҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

Югослави Республикын үдэрые тэмдэглэхэнь

БЕЛГРАД, ноябриин 28. ТАСС-ай корреспондент Ю. Корнилов иигэжэ дамжуулна:

Аха дүү социалис Югослави өөрынгөө национальна һайндэрые —Республикын үдэрые үглөөдэр баяр баясхалантайгаар тэмдэглэхэнь.

21 жэлэй урда тээ Югослави Федеративна Арадай Республика болоо тэжэ соносхогдоо һэн. Тэрэ сагһаа хойшо орон дотор угаа шухала, үндэһэн ехэ хубилалтанууд болоо. Урдань Югославиие «Европын заха булан» гэжэ нэрлэдэг байһан юм. Мүнөө Югослави түргэнөөр хүгжэжэ байһан промышленностьтай, ашаг олзо ехэтэй хүдөө ажахытай индустриально-аграрна хүгжэнги орон болоо. Наукые хүгжөөлтэдэ, югослав арадуудай соёл культурые һалбаруулгада элитэ амжалтанууд түйлагдаа.

СФРЮ-гэй ажалшад Эхэ орондоо һайн бэлэгүүдые бэлдэжэ национальна һайндэрөө угтахаяа байна. Сербидэ Дринэ мүрэн дээрэ «Байина-Башта» гэжэ орон доторхи тон томо электростанцинуудай нэгэн үсэгэлдэр баярай оршон байдалда ашаглалгада үгтөө. Энэ станци жэлдээ миллиард 400 миллион үлүүтэй киловатт-час, тайлбарилан хэлэбэл, дайнай урда тээ бүхы Югославиин гаргадагай шэнээн, электроэнерги гаргаха байна. Мүн энэ үдэр ороной нүгөөдэ республикада—Хорватида «Сень» гэжэ гидроэлектростанци ашаглалгада үгтөө. Энэ хадаа жэлдээ миллиард киловатт-час электроэнерги гаргаха. Түмэр зам баригшад мүн лэ һайнаар хүдэлөө: Сараево-Плоче гэһэн эрхим һайн түмэр замые тэдэнэр һайндэрэй урда тээ ашаглалтада үгөө. 200 километр утатай энэ зам ороной түбэй районуудые Адриатическа далайн эрьеын нютагуудтай холбоо. Республикын үдэрэй урдуур ашаглалгада үгтэһэн шэнэ барилтануудай тоодо Македондохи туулга-сайрай томо рудник, Сплит городтохи уласхоорондын классай шэнэ аэропорт, Бечей городтохи барилгын детальнуудай завод болон бусад оролсоно.

Республикын үдэр мүнөө жэлдэ соёл культурын талаар гайхамшагта түйлалтануудаар тэмдэглэгдэхэнь.

Эдэ ушарнууд ниислэлэй культурна ажабайдалда илангаяа элеэр харагдана. «Дүшэ нэгэдэхи» гэжэ шэнэ оперо ехэ суутай болонхой. Дайнай шэрүүн шанга түүхэдэ, Белградай залуу подпольщигуудпатриодуудта, фашизмда эсэргүү тэмсэгшэдтэ зорюулагдаһан энэ оперо ниислэлэй оперно театрта һаяхан табигдаа.

Югославиин Арадай армиин байшан соо хүн зон олоороо сугларна. «Арадай-сүлөөрэлтын тэмсэл Югославиин уран зураашадаар лажа харуулагдааб» гэһэн выставкэ эндэ һаяхан нээгдээ. Уран зурагай, графикын, скульптурын 500 шахуу зохёол эндэ табигданхай. Хүдэлмэришэнэй клубуудта, арадай университедүүдтэ һайндэрэй концертнүүд, үдэшэнүүд эмхидхэгдэнэ.

ТУҺАЛАМЖА ҮГЭХЭҺӨӨ АРСАБА

АФИНА, ноябриин 28. (ТАСС). Хүдөө ажахын үлүү гараһан продукцинуудые Грецидэ үгэжэ, экономическа туһаламжа үзүүлхэһээ США-гай правительство арсаа. Энэ арсалтын шалтагаан гэхэдэ, Грециин худалдаа наймаанай суднануудай Куба ошодог зангаараа байһанда США-гай правительство дураа гутанхай гээд «Элефтерия» газета мэдээсэнэ.

СДПФ-гэй СЪЕЗД ХААГДАБА

ХЕЛЬСИНКИ, ноябриин 28. (ТАСС). Финляндиин социал-демократическа партиин XXVII ээлжээтэ съезд эндэ гурбан үдэрэй турша соо хүдэлмэрилөөд мүнөө хаагдаба.

Партиин шэнэ хүтэлбэри съезд дээрэ һунгагдаа. СДПФ-гэй түрүүлэгшээр Рафаэль Паасио дахяад һунгагдаа. СДПФ-гэй шэнэ секретаряар Эркки Раатикайнен һунгагдаа. Мартти Вийтанен партийна соведэй түрүүлэгшэ зангаараа үлөө. Партиин гүйсэдкомой болон соведэй шэнэ состав мүн лэ баталагдаһан байна.

Партиин гадаадын болон дотоодын политикын асуудалнуудаар хэдэ хэдэн шухала шиидхэбэринүүдые съезд батална абаа.

Урда Вьетнамай патриодуудай амаршалгын бэшэг

ХАНОЙ, ноябриин 28. (ТАСС). Урда Вьетнамай Национально-сүлөөрэлгын фронтын ЦК-гай Президиумэй түрүүлэгшэ Нгуен Хыу Тхо Венгриин хүдэлмэришэнэй социалис партиин IX съездэ амаршалгын бэшэг эльгээгээ гээд, Урда Вьетнамай «Освобождение» гэжэ агентствын мэдээсэлдэ үндэһэлэн, ВИА агентство дамжуулна.

Американ эзэрхэг түримхэйшүүлдэ, тэдэнэй туһамаршадта эсэргүүсэн, Эхэ оронойнгоо сүлөөрэлгын, национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө баатарлиг тэмсэл хэжэ байһан Урда Вьетнамай арадые дэмжэдэгэйнь түлөө Венгриин парти болон ажалшадта үнэн зүрхэнэй баясхалан бэшэг соо хүргэгдэһэн байна.

Урда Вьетнамай болон Венгриин Арадуудай хоорондохи аха дүүгэй холбооной, хани барисаанай саашадаа хүгжэхэ байһанда этигэжэ байһанаа Нгуен Хыу Тхо элирхэйлэн мэдүүлээ.

Ливанай бэеэ даанхай байдалтай болоһоной ой

БЕЙРУТ, ноябриин 28. (ТАСС). «Хүдэлмэришэнэй сүлөөрэлтын фронт» гэжэ парти Ливанай түрүү үзэл баримталдаг бусад организацинуудтай хамта үсэгэлдэр митинг үнгэргөө. Ливанай Республикын бэеэ даанхай байдалтай болоһоор 23 жэлэй ойдо энэ митинг зорюулагдаһан байна. Профсоюзуудай, эхэнэрнүүдэй болон залуушуулай организацинуудай гэшүүд, хүдэлмэришэд, студентнүүд, Ливанай түрүү үзэл баримталдаг интеллигенциин түлөөлэгшэд «Библос» гэжэ кинотеатр соо сугларaa.

Империализм болон хархис хүсэнүүдтэ эсэргүүсэн, ороной политическа болон экономическа бэеэ даанхай байдалые бэхижүүлхын түлөө тэмсэхэ уряатайгаар митинг үнгэрөө.

Пекиндэ шэнэ уряанууд гарадаг болоо

ПЕКИН, ноябриин 28. (ТАСС). «Түрүүлэгшэ Маое үхэтэрөө хамгаалхабди» гэжэ хунвэйбинүүд өөһэдынгөө газетэнүүд, лозунгнууд болон хуудаһанууд дээрэ тангаригаа үгэдэг байһан юм. Харин КПК-гай ЦК-гай түрүүлэгшын орлогшо, КНР-эй обороны министр Линь Бяое «хамгаалха» шухала байһан тухай мүнөөдэр тэдэнэр мэдүүлээ.

Пекинэй үйлсэнүүдтэ угаа томо уряанууд няагдадаг болоо: «Түрүүлэгшэ Маогой дүтын соратник нүхэр Линь Бяодо хэн эсэргүүсэнэб, тэрэнэй толгойе нохойн толгой шэнгеэр һамна бута сохихобди». КПК-гай ЦК-гай байра шадар няагдаһан баһа нэгэ уряа соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Хэн нүхэр Линь Бяодо эсэргүүсэнэб, тэрэ түрүүлэгшэ Маодо эсэргүүсэһэн болоно».

Австралидахи һунгалтын дүнгүүд

КАНБЕРРА, ноябриин 28. ТАСС-ай корреспондент В. Хмара иигэжэ дамжуулна:

Австралида парламентын бүгэдэнийтын һунгалта ноябриин 26-да боложо, либеральна болон аграрна партинуудһаа бүридэдэг правительственна коалици илалта туйлаа. Хүсэд бэшэ мэдээнэй ёһоор (зарим округуудта дүү тоолого дүүрээдүй) либералнууд түлөөлэгшэдэй палатын 124 һууриин 60-ыень эзэлхэ болоо (парламентын хуушан составта тэдэнэр 52 һууритай байһан юм). Аграрна парти 19 һууритай зандаа үлөө. Лейбористнууд мүнөө дээрээ 40 һууритай (урдын парламентда 52 һууритай байһан юм).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Шэнэ зорилгонуудай урда» гэһэн түрүү бэшэг. «Совет засагай 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ» гэһэн гаршаг доро материалнууд. Венгриин коммунистнуудай съезд.

Хоёрдохи хуудаһанда: Кабанскын совхозой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй ажал тухай.

Гурбадахи хуудаһанда: Шэнэ ёһо заншал тухай асуудал хэлсэһэн научно-практическа конференцидэ хабаадагшадтай хөөрэлдөөн.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Москва шадар фашистнуудые бута сохиһонһоо хойшо 25 жэлэй ойдо зорюулагдаһан материалнууд.

САГАЙ УЛАРИЛ

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэһэнэй ёһоор мүнөөдэр республика доторнай бүрхэгшэг байж, зарим газарта саһан орохо. Баруун хойноһоо һулаханаар һалхилж, Хойто болон Захааминай аймагуудта 23—28, Байгал шадар 12—17, бэшэ нютагуудта 17—22, Улаан-Үдэдэ һүниндөө 30—32, үдэртөө 18—20 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Декабриин 1—2-ой үдэрнүүдтэ республика дотор бүрхэг байха, саһан орохогүй. Хойто аймагуудта һүниндөө 32—37, үдэртөө 18—23, бэшэ нютагуудта — һүниндөө 24—29, үдэртөө 13—18 градус хүйтэн байхаар багсаагдана.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ

Манай адрес, телефонууд:

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора — 23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата — 27-37, отделов: сельскохозяйственный — 47-59, 35-14, промышленный —48-89, 33-61.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни —40-49, идеологический — 24-74, 60-21, советского строительства и быта — 34-93, рабселькоров и писем — 25-41, 38-30, информации—34-05 и перевод—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н-02111. Зак. № 1151.